

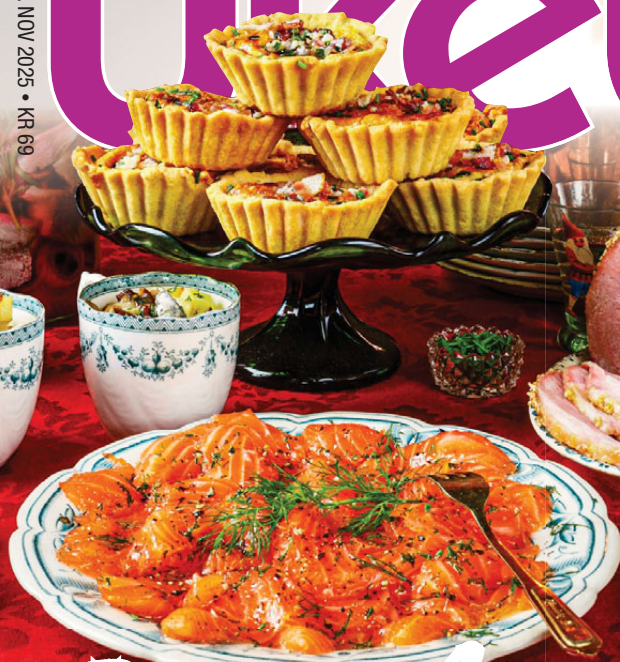
DE BLÅ SIDENE: **Mine umulige døtre**

UKE 47 • 21. NOV 2025 • KR 69

Ukebladet

NORSK

Mye å glede seg til!

Inviter til **FØRJULS- FEST** +

DETTE
trenger du ikke
gjøre før gjestene
kommer

ENKEL Å STRIKKE
**Festfin
topp**

**Anita (65) reiser
verden rundt alene**

**Stemningsfulle
Røros**

bc 004 52 UKEBLADER

Slik lykkes du med juleblomstene

74

Magisk førjulstid på Røros

Skaug / Thomas Rasmus

66

Søt strikk til barn

Otterdahl-Jensen, Marianne

22

Nydelig julemat

Lena Söderström

Innhold

REPORTASJER

- 8** Anita reiser verden rundt alene
- 14** Et liv i dyrenes tjeneste
- 48** – Jeg måtte redde ungen, koste hva det koste ville
- 54** Så sin elskede gå i døden

MAT

- 22** Den store julebufféen

HELSE

- 30** Dropp ryddingen før du får besøk
- 34** Helsetips

LESELYST

- 36** Berit ble voldtatt og slått
- 38** Vennskapet preget livet mitt
- 40** Jeg ga meg hen til selvmedlidenhet
- 42** Ekskona ville ha ham tilbake
- 44** Mine umulige døtre
- 70** Et hjem med hjerterom

BOLIG

- 18** 10 vakre favoritter
- 58** Førjulskos i tømmerhuset

STRIKK

- 64** Pen og pynterlig
- 66** Favoritt i flotte farger

REISE

- 74** Magisk førjulstid på Røros
- 80** Norge rundt

FASTE SIDER

- 4** Leder
- 46** Spør Lise
- 83** Neste uke

16 sider kryssord
hver uke!

**FORSIDEFOTO: TANJA
THERESE GRØNNEBERG**
Foto: Thomas Rasmus
Skaug, OBP,
Lena Söderström,
Getty Images

Swedish design with a colourful soul

JUL 2025
Fra
OKINAWA
til
ALASKA

Strikket ullgenser
«Luna», 1095,- og
strikket skjørt, 895,-

Gudrun Sjödén

gudrunsjoden.com

SWEDEN GERMANY NORWAY DENMARK FINLAND UNITED KINGDOM USA CANADA FRANCE SWITZERLAND NETHERLANDS

Redaksjonssjef

RINO RÅDAHL • rino.radahl@egmont.com

Innholdsansvarlige

 CHRISTIN LUND (reportasjer) • christin.lund@egmont.com
 KRISTIN SIGVALDSEN (fiction) • kristin.sigvaldsen@egmont.com
 KJERSTI MOEN (mat og håndarbeid) • kjersti.moen@egmont.com

Visuelt ansvarlig

MARIA SMITH NYGÅRD

Redigerer

HANNE THERESE MYHR

Bildebehandling

MINDWORKING ASIA

Produksjonskoordinator

KATE WIK • kate.wik@egmont.com

Markedsansvarlig

ANNE-MARIE RØREN • anne.marie.roren@egmont.com

Annonsealg

AD.VENTURE AS • christian@ad-venture.no

Redaktør

OLE MARTIN BJØRKLID • ole-martin.bjorklid@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør

MARIANNE GRAM

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Bli abonnent på: bladkiosken.noPå minsides.egmont.no kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE

Tlf. hverdager 08–16: 22 58 51 50

E-post: abo-nu@egmont.com

Postadresse: Norsk Ukeblad, Pb. 4980 Nydalen, 0441 Oslo

Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss. Abonnementet løper til du sier det opp.

ABONNEMENTSPRISER

1 år kr 1946 ½ år kr 1081
(pristillegg utenfor Norden)

SPØRSMÅL OM OPPSKRIFTER:

Kontakt garnleverandørene som er opplyst i oppskriftene.

 PRESSENS
 FAGLIGE UTVALG

 Norsk Ukeblad arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. Adressen er: PFU, postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E-post: pfu@presse.no

Kunstverk som er gjengitt i Norsk Ukeblad er beskyttet av opphavsrett og er gjengitt etter avtale med kunstneren/BONO (Billedkunst Opphavsrett i Norge). Verk kan ikke gjengis uten hjemmel i lov eller tillatelse fra rettighetshaver/BONO.

 TRYKK: Global Supply
 ISSN 0805-3383

story
house
 EGMONT

Utgivelse av stoff i Norsk Ukeblad skjer bare i henhold til våre generelle vilkår for rettigheter til stoff. Dette gjelder både for stoff som honoreres og for stoff som ikke honoreres. Vi forbeholder oss blant annet retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via Internett. Innsendere av stoff kan, etter spesiell avtale med oss, i hvert enkelt tilfelle, reservere seg mot at deres stoff distribueres til våre kunder fra det elektroniske arkivet. All stoff publisert i Norsk Ukeblad er beskyttet av Lov om opphavsrett til åndsverk. Det er ikke tillatt å publisere stoffet digitalt eller på andre måter mangfoldiggjøre det uten forhåndsavtale med redaksjonen. Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed. Red.

Tar av meg hatten

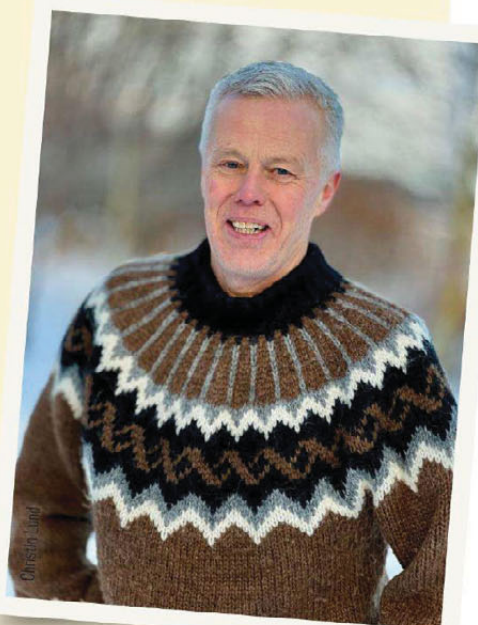
Det er sterkt å lese om Kristina som reddet lille Mikaela fra barnehjemshelvetet i Romania like etter Ceausescus fall i 1989. Også fordi jeg har sett forholdene selv.

Kristina Holst klarte ikke å late som ingenting etter at hun så bildet av lille Mikaela i Rana Blad den gangen. Den lille jenta med leppe-gane-kjeve-spalte gikk ingen god fremtid i møte på et barnehjem uten ressurser. Det kunne ikke Kristina la skje. Hun dro til Romania for å sikre at den lille jenta ble operert og endte opp med å adoptere henne. I dag heter den lille jenta Varg, er 38 år og evig takknemlig for hva hans handlekraftige adoptivmor fikk til. Du kan lese om dem i ukens nummer.

Som ung lokalavisjournalist var jeg selv i Brasov ikke lenge etter revolusjonen sammen med et annet engasjert par som også fikk hentet en gutt med ganespalte til Norge for operasjon. Vi besøkte flere barnehjem. Inntrykkene var sterke. Sterkt understimulerte barn satt og vugget frem og tilbake i sprinkelsengene sine, sannsynligvis uten noen særlig fremtid. Spesielt sterkt var møtet med små aidssyke barn som lå på det siste. Det var fælt. Jeg husker de bedende øynene deres fremdeles.

Det var mange med Kristina som engasjerte seg sterkt i hjelpearbeidet i Romania den gangen, som mange gjør i Ukraina og andre steder nå. Det engasjementet er gull verdt, og i tidene vi lever i nå, er slik frivillighet svært viktig. Jeg tar av meg hatten for dem alle.

Rino Rådahl, REDAKSJONSSJEF

rino.radahl@egmont.com

«Sterkt understimulerte barn satt og vugget frem og tilbake i sprinkelsengene sine.»

Gi bort en gave som varer – et abonnement på Norsk Ukeblad! Bestill på: bladkiosken.no

Bruk mobilen og skann QR-koden

EVENTYRLIG SUKSESS I NORGE

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt
75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå
578 l bagasjerom

**MÅ SES OG
PRØVES!**

**KJØP FØR
AVGIFTSØKNING**

Pris fra **3.990,-***
pr mnd. Komplett bil ferdig levert.

469.900,-

Begrenset antall

Excellence-utstyrs pakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent
Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærellys
Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App
Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

* Flytende nom. rente f.t. 5,90 % - 3 990 kr per mnd. Startleie/etabl. geb. 107 500 kr/5 001 kr, Månedssleie 3 990 kr og totalpris 256 141 kr vil variere med rentenivået. 3-års bindingsfrist, kjørelengde 30 000 km. Månedssleien kan endres ved utbetalingstidspunktet, hvis det har vært endringer i rente, pris, avgifter mellom søknadstidspunktet og utbetalingstidspunktet. Leien er beregnet med fastende rente og følger normal renteutvikling i hele leieperioden, og renten vil aldri bli lavere enn 0,05 %. Leiekontrakt fra DNB Bank ASA som eier bilen.

«Verda er vakker ho, berre du ser
henne frå rette kanten.»

*Olav Duun (1876 - 1939), norsk forfatter som skreiv på nynorsk.
Han var flere ganger nominert til nobelprisen i litteratur.*

EN ISBLÅ VERDEN: Monacobreen er en isbre på Spitsbergen på Svalbard. Den munner ut innerst i Liefdefjorden i Haakon VII Land. Breen har navn etter fyrst Albert I av Monaco. I 1906 og 1907 ble den kartlagt av ekspedisjoner som var organisert av fyrsten og ledet av Gunnar Isachsen.

FRA LIVREDD TIL LIVSGLEDE PÅ TUR:

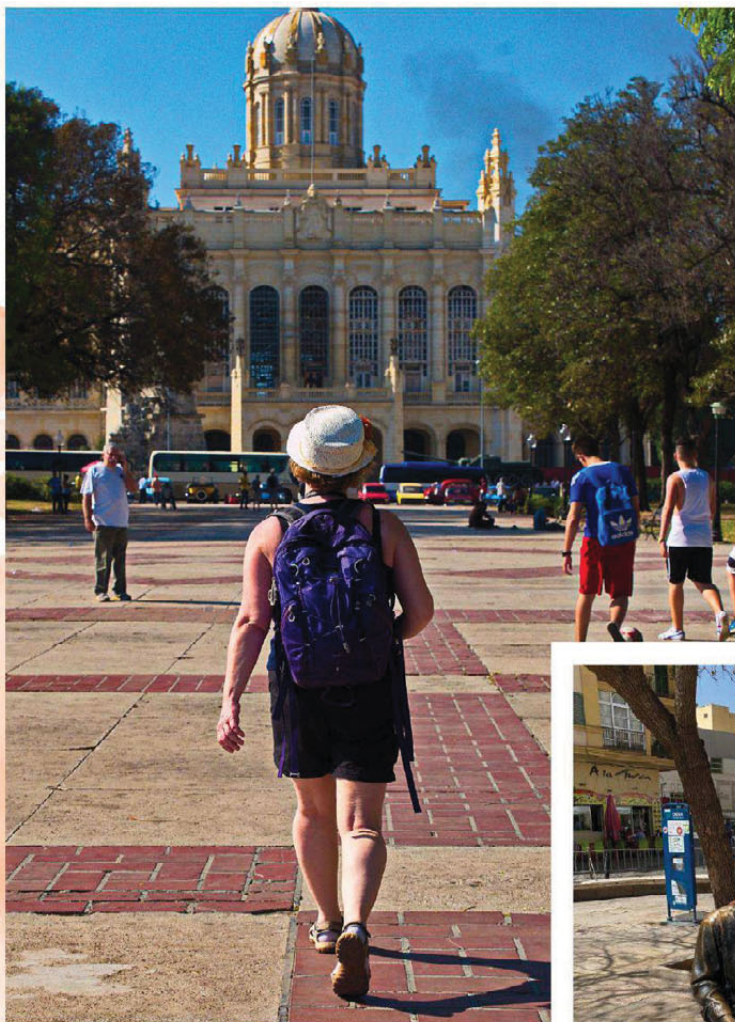
Anita reiser verden rundt *alene*

Trebarnsmoren skulle bli nesten 50 før hun tok steget alene ut i verden.

TEKST: Mette Bugge FOTO: Privat

I EGYPT: Fra balkongen på hotellet var solnedgangen noe Anita måtte forevige.

PÅ CUBA: Anita på vei til revolusjonsmuseet og bymuren i Havanna.

TANGO FOR TO: I Argentina måtte Anita melde seg på et tangokurs. Det hadde hun bestemt seg for allerede hjemme i Norge.

I MALAGA: Et møte med den verdenskjente kunstneren Picasso, riktignok som statue.

Anita Ness (65) har tre voksne barn i dag, men husker veldig godt tilbake til da hun selv var liten. Faren var sjømann. Da han kom hjem, hadde han alltid med seg gaver til henne og ikke minst mange historier. Hans reiser virket eksotiske.

– Jeg fikk tyggegummien Juicy Fruit, dukker med spennende drakter og fargerike drops. Han hadde vært på den andre siden av verden, i Trinidad og Tobago. Det var ikke så rart at jeg begynte å drømme, ler Anita.

Hun bor alene i en liten leilighet i Trondheim. Foreldrene flyttet til Verdal i Trøndelag fra Halden da hun var 14 år. Fra østfoldtiden minnes hun campingturer og reiser til Sverige, men aldri langt. Sydenturer var et ikke-te-ma.

I trøndernes hovedstad skulle hun i flere tiår være opptatt av barn, hus, hjem og yrke som i mange år tok mes-teparten av tiden. Sosionomen innen barne- og familievern fikk riktignok med seg en sjelden sydentur til Tyrkia med familien, men det var det.

De store dømmende ble ikke lagt i en skuff. Én dag skulle hun komme seg til mange fremmede steder i utlandet, oppleve noe nytt og suge inn inntrykk fra andre kulturer.

Da barna var blitt voksne og hadde sine egne liv, kom mulighetene. Mamma kunne finne sin egen vei.

EN FORSIKTIG START

Alenemorens årlige fjellturer med venner og reiser til festivaler i Norge, både krim og litteratur, ble en slags oppvarming. Anita merket at hun ikke ønsket å være avhengig av andre men-

nesker for å gjøre det hun selv hadde mest lyst til: Å reise til utlandet.

– Ja, i starten reiste jeg litt med venner, søsteren min og kolleger. Det var vel og bra, men ikke alltid så lett å finne tiden når det passet for begge parter. Jeg hadde dårlig råd og måtte spare. Derfor dro jeg ikke når «alle andre» skulle på tur, men gjerne i perioder da det var billigere.

For omtrent 15 år siden, etter at barna var blitt store, var det tid for å oppleve verden. Det var bare ett problem: Flyskrekk ...

FIKK KONTROLL

– Det var den største utfordringen. Korte flyreiser hadde gått greit, for jeg reiste også litt med jobben. Det var de lange flyreisene jeg gruet meg for. Men så fant jeg ut at jeg bare skulle eksponere meg for det. Det har gått bedre og

I TANZANIA: Zanzibar byr på flotte og eksotiske strender.

ANITAS REISETIPS:

- Selg ting på Finn.no eller lignende steder for å få penger til reising.
- Planlegg. Forbered deg godt til turene!
- Les deg opp på nettet.
- Benytt sosiale medier for å få hjelp og kunnskap.
- Start enkelt og reis lett.
- Meld deg på nyhetsbrev for å finne billigere reiser.

NY TUR: Det kiler i magen ved avgang i Trondheim. Anita Ness gleder seg stort til å utforske et nytt sted.

PÅ RHODOS: Det er slike små, pittoreske øyeblikk som gir stor verdi.

bedre etter hvert som jeg har reist, men jeg har også noen gode råd for å løse dette problemet:

Ha på musikk som roer deg ned på flyturen.

Ha meditasjonsfiler på mobilen.

Last ned en god film eller en serie.

Les en spennende bok

Kjøp Bachs Rescue Remedy på apoteket

Skriv av deg følelsene i notatblokken.

Lær deg tankefeltterapi eller oppsøk en profesjonell som kan instruere deg.

Selvhypnose kan også hjelpe, og det kan læres på kurs eller hos en hypnoteapeut.

EN FORSIKTIG START

Anita glemmer ikke den første aleneturen til Gran Canaria og innrømmer at det var en spesiell følelse å sitte på flyet

sammen med par og barnefamilier. Da var hun ikke høy i hatten. Hva tenkte de om henne? På forhånd var hun skeptisk til typiske charterturer til Gran Canaria, Tyrkia og lignende, men hun måtte hoppe over fordommene og bare stå i det. Hun visste innerst inne at den første aleneturen kom til å bli bra. En nevø jobbet på Amfi del Mar, og det var dit hun skulle.

– Første tur ga mersmak. Jeg visste at jeg ville reise mer.

Tanken om å reise alene, hun hadde vært singel siden 1995, kom også fordi hun oppdaget at det er fint å oppleve nye steder på egen hånd. I et reisefølge kan det ofte være ulike meninger og valg, og konflikter når en gjeng skal ut og spise.

– Det trenger du ikke å tenke på når du bare har deg selv, kommenterer Anita.

Valget om å satse på det hun selv ønsket, betydde også noen prioriteringer.

– Jeg ville ikke ha en stor leilighet, dyre møbler og klær, men sparte heller til kommende reiser.

For henne var det flere veier for å kunne reise alene til Argentina og Mexico. Gruppereiser er et alternativ, selv om du ikke har følge. Ofte møtte hun de samme menneskene igjen og ble kjent. I noen år var det Europa som gjaldt, Kreta, Bosnia, Kroatia, Tsjekkia, Polen.

VILLE TIL DRÖMMELANDENE

Sør-Amerika ble det neste store spranget.

– Jeg har alltid ønsket meg dit. I 2013 hadde jeg permisjon fra jobben i Trondheim for å jobbe i Valdres. Der sluttet jeg etter prøveperiode og fikk fire måneder til å gjøre hva jeg ville. Da tenkte jeg at tiden var inne. Det var

en mulighet jeg antagelig ikke ville få igjen.

Anita solgte leiligheten og tok over-skuddet fra salget. Før hun dro satte hun av penger til å kjøpe en ny, men mindre leilighet.

– Buenos Aires i Argentina ble første stopp. På forhånd var jeg livredd, men jeg fant mye på nettet: En språkskole kunne skaffe bolig, og den hentet meg på flyplassen. Dermed ble starten enklere. Sakte ble jeg varm i trøya.

Anitas datter hadde studert der i tre år, men i de årene var aldri mor på besøk. Nå var det moren som var der. Datteren hadde reist hjem.

«Mange har behov for mer alenetid enn det de får.»

– Jeg snakker ikke spansk, men i de store byene går engelsk greit. Ute på landet er det verre, men du kommer langt med håndbevegelser og enkle ord.

Ferden gikk videre til Mendoza og vindistriktene der. Anita hadde forberedt seg godt, lest seg opp på argentinsk vin, og fikk mye ut av den kulturen. Hun passer alltid på å sette seg inn i det landet og det området hun skal til. Forberedelser er noe av det morsomste ved å være reiseglad.

Mexico sto også på reiseplanen. Der meldte hun seg på en 14 dagers rundtur.

– Før jeg dro var jeg innom Cordoba i Argentina, men der blingset jeg på tidsforskjellen. Da hun kom til flyplassen, hadde flyet dratt. Anita måtte kjøpe ny billett.

– Jeg ble virkelig glad i Mexico. Der svømte jeg med delfiner.

Hun er så glad for at hun tok valget i voksen alder om å komme seg ut. Hvorfor skulle hun vente til det var for sent?

– For man vet jo aldri når det er for sent, sier hun.

BLOGG OG BOK

Reiselysten er på ingen måte over, men Anita skjønte etter hvert at hun hadde samlet mye kompetanse, kunnskap og erfaring. Etter å ha gått skrivekurs, blant annet i Firenze, kom ideen om å skrive bok.

I sommer lanserte hun boken «Reis Alene». Der ønsker pensjonisten å inspirere andre til å ta sjansen på å komme seg ut.

NORGESVENN: Vårt eget land har mye å by på. Anita Ness er glad i Lofoten.

– Det er mange som vil, men ikke tør. Mange som kanskje har reist litt, men gjerne vil komme lenger. Jeg mener alle kan reise alene med sitt eget utgangspunkt hvis de ønsker og vil det nok, men det er en fordel å trives i eget selskap.

– Er det egoistisk å reise alene?

– Nei, på ingen måte. Det kan gi oss påfyll enten vi er alene hjemme eller har en partner. Mange har behov for mer alenetid enn det de får. Og det som er så fint er at du alene bestemmer, og kan få akkurat det påfyllet du trenger. Den som intet våger, intet vinner. Jeg sier: Følg hjertet ditt. Start med små steg og utvid etter hvert. Det var slik jeg gjorde.

VIL UTFORDRE KVINNER

Anita var alene på Kreta i høst og sparer penger til en ny tur selv om

hun ikke akkurat nå vet hvor den skal bringe henne. I noen år har hun hatt en blogg, «Artemisias verden», der hun får utløp for å skrive om reiser og bøker. Og hun lar seg også inspirere av å lese om andre som reiser på sine drømmereiser.

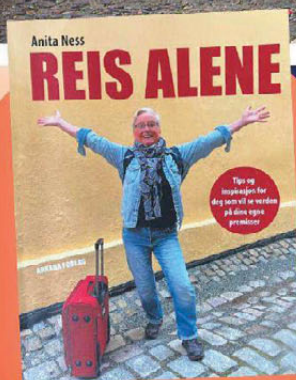
Som fersk forfatter opplever hun at mange er ute etter tips og råd som kan bidra til at de selv tar spranget.

– Jeg skrev boken for å utfordre andre kvinner til å reise alene, men opplever at menn også har stor nytte av den. Og hvorfor ikke? Jeg var 48 år på min første alenetur til Syden og har møtt mange spennende mennesker underveis. De har beriket livet mitt. Og kanskje enda viktigere: Jeg har lært så mye om meg selv! Det er god tid til både å oppleve og tenke når man bare har seg selv å passe på.

Anita opplever å få tilbakemeldinger

MADEIRA: Et besøk i den botaniske hagen anbefaler Anita på det varmeste.

FORFATTER: Etter en skriveretreat i Villajoyosa ble Anita oppfordret til å skrive bok. Det har vært en lang reise, men i 2025 kom den ut.

fra mennesker som mener at hun er modig.

– Kanskje har de rett, men det kommer vel an på hvordan man definerer modig? Jeg mente vel at jeg er redd veldig mye og likevel reiser. Jeg utfordrer meg stadig, det er vel litt av livsstilen min, og kanskje er det å utfordre seg selv og bryte barrierer, overvinne det man ikke tør, å være modig?

HVA KAN GÅ GALT?

For en førstegangsreisende alene er det kanskje frykten for at noe uforutsett kan skje det som holder noen tilbake. Anita har også hatt de tankene, men samtidig er hun glad for at det ikke stopper henne.

– Selvsagt finnes det ingen garanti mot å bli utsatt for ran og tyveri, men det har man ikke hjemme heller. Det skjer innbrudd i hus og leilighete-

ter, folk opplever å bli skimmet i bankautomater, man kan bli ranet på gata i byer der det er mye folk, på bussen, trikken og T-banen.

Hennes oppfordring er rett og slett å passe på tingene sine, og heller ikke være naiv. Lommetyver er fingerferdige. På trikken i Amsterdam fikk Anita erfaring med det. Folk med urent mel i posen kan være svært utpekulerte. Under en reise til Malaga opplevde hun en «snill» mann som ville hjelpe henne med å ta bort det hun trodde var fugleskitt fra ryggen hennes. Han tok i stedet kort og penger fra shortsene, som hadde glidelås. Anita trodde han bare var veldig hjelpsom ...

– Jeg sier likevel, la ikke frykten styre deg. Ta musesteg for musesteg eller hopp i det. Snart er du klar for nye eventyr. •

ELSKER GRANCA: I 2019 var Anita på Gran Canaria igjen. Hun blir aldri trøtt av den øya.

«Jeg sier likevel, la ikke frykten styre deg. Ta musesteg for musesteg eller hopp i det.»

Jul hos Banda

BEURER VARMETEPPE HD 75

Luksuriøst elektrisk varmeteppe 180x130 cm.

Veil 1 099,- **NÅ 899,-**

Sunberry
dame
skinn

Bedford dame
vannfast
tekstil

Drayton herre
vannfast
tekstil

▲ Faste pigger

● Utfellbar brodd

PIGGSKO

- IKKE SKLI PÅ GLATTA

Varme og solide vinterstøvler.
Damestr: 36-42 / Herrestr: 41-46
Veil inntil 1 600,- **NÅ KUN 1 099,-**

VILLMARK ULLGENSER

Slitesterk, komfortabel
og allsidig. Med høy hals,
tommelhull og unisex.

Veil 949,- **NÅ 599,-**

HEAD EAZ

Avkjølende pannebånd
som lindrer stress og
hodepine.

Veil 405,- **NÅ 299,-**

TEMPUR HODEPUTER

Finn den optimale
hodeputen for deg
eller en du er glad i.

- 20 %

BEURER DAGSLYSLAMPE TL85

Gi kroppen energi og
mer overskudd. Perfekt
mot vintermørket.

Veil 2 099,- **NÅ 1 799,-**

Nils herre
str. 40-46

Florina dame
finnes i rød og grå
str. 36-42

BERKEMANN

TØFLER TIL HAN OG HENNE

Anatomiske filttøfler med uttagbare såler.
Optimal støtte og komfort.

Nils: veil 1 599,- **NÅ 1 199,-**

Florina: veil 1 499,- **NÅ 1 099,-**

OFFENTLIG GODKJENT HELSEFAGHANDEL

Kampanjeperiode 10.11-24.12.25. Så langt lageret rekker.

Butikker over hele landet • Nettbutikk: banda.no

  /bandakjeden

EN FIN GJENG: I midten sitter James Herriot med lille Jimmy og kona Helen. Siegfried Farnon (t.h.) med den viltre broren Tristan i midten bak. På hver side av ham står husholdersken Mrs. Hall og dyrlege-assistenten Carmody.

HISTORIEN BAK DEN POPULÆRE TV-SERIEN

ET LIV I DYRENE TJENESTE

Har du sett TV-serien «Den nye dyrlegen på NRK»? Da har du kanskje forelsket deg i det grønne, bølgende Yorkshire-landskapet, livet i Darrowby og de herlige folkene på dyrlegekontoret. Men visste du at TV-serien er basert på virkelige personer og hendelser?

TEKST: Unni Galtung FOTO: NRK, Dreamstime og The World of James Herriot Museum

FRODIGE DALFØRER: Naturen i Yorkshire Dales har noe tidløst over seg og er akkurat like vakker som i TV-serien!

MORGENDISEN LETTER: «The finest view in England», sa Alf Wight om favorittutsikten sin fra åsen Sutton Bank. Stedet lå ikke langt fra hjemmet i Thirsk, og hit gikk han ofte på tur med hundene sine.

HUNDENS BESTE VENN: Dyrlegen og forfatteren James Alfred Wight (1916–1995) sammen med sin kjære terrier.

Vi er på den engelske landsbygden, sent på 1930-tallet. Over TV-skjermen sveiper de myke, grønnkleddede åssidene i Yorkshire Dales. Sauer og kyr beiter fredelig mellom gamle gårdshus og snorrette steingjerder. En enslig bil farer gjennom det åpne landskapet, langs elver og over steinbroer. Den er på vei til Darrowby, TV-seriens koselige landsby, der mye av handlingen utspiller seg.

HANDLINGEN

Hovedpersonen i TV-serien «All Creatures Great and Small», som den heter på engelsk, er James Herriot. Han har fulgt dyrlegedømmen og kommet til Yorkshire for å bo og arbeide i veterinærpraksisen til den eksentriske Siegfried Farnon. I huset bor også Siegfrieds ustyrlige og humorfylte lillebror Tristan, dyrlege han også etter hvert.

James Herriot får snart et godt øye til gårdsjenta Helen, som han gifter seg med, og som flytter inn i Skeldale House. Snart blir James

medeier i veterinærpraksisen og får en ny assistent, den bokglade vimsekoppen Carmody fra London.

Sammen må dyrlegene takle syke dyr, vanskelige klienter og uventede situasjoner, både på kontoret og rundt på gårdene. Det blir utbrudd av storfe-tuberkulose, mens krigen lurar i kulissene.

Hver sesong av TV-serien avsluttes med julefeiring i Skeldale House. Rundt spisebordet samles trådene, og ting ordner seg til det beste for den enkelte.

DEN VIRKELIGE JAMES HERRIOT

Den britiske TV-serien har blitt populær i mange land, inkludert Norge. Vi liker nostalgien rundt «gamle dager», det alminnelige livet på landsbygda med dyr, familie og vennskap i sentrum.

Men hvem visste at «den nye dyrlegen» James Herriot faktisk har levd? At han også ble en kjent forfatter? Mange engelskmenn har et nært forhold til forfatternavnet James Herriot og elsker bøkene hans om livet

som dyrlege i Yorkshire. Det er noen av disse bøkene TV-serien er basert på. Men hvem var han egentlig, den virkelige James Herriot?

Vi må tilbake til 1916. Dette året ble James Alfred Wight født, eller Alf Wight, som han ble kalt. Han kom til verden i Sunderland i England, men familien flyttet snart nordvestover til Glasgow.

Som liten gutt elsket han å gå turer med hunden sin, en irsk setter, i den skotske naturen. Han elsket å se den leke med andre hunder og var fascinert av deres adferd og lynne.

Et gryende ønske om å jobbe med hunder vokste frem, og da han som 12-åring leste en artikkel om veterinæryrket, drømte han om å hjelpe syke dyr. Da en veterinær holdt en forelesning på videregående skole, bestemte Alf seg: Han ville bli dyrlege!

Etter seks års studier ved Glasgow Veterinary College ble han uteksaminert i desember 1939, bare noen måneder før krigsutbruddet.

Han ønsket å praktisere yrket sitt på landsbygda, og sommeren 1940 tok han imot et jobbtilbud i Thirsk i Yorkshire.

Han skulle passe veterinærpraksisen til eieren Donald Sinclair mens han gjorde militærtjeneste. Men den ble kortvarig, og da Sinclair kom tilbake, ønsket han at Alf Wight ble værende. Og slik ble det! I 50 år jobbet Alf Wight som dyrlege i kompaniskap med Donald Sinclair og hans yngre bror Brian Sinclair.

DE FØRSTE BØKENE

Veterinærkontoret holdt til i 23 Kirkgate i småbyen Thirsk. I dette huset bodde også dyrlegene de første årene de arbeidet sammen.

Høsten 1941 giftet Alf Wight seg med Joan Danbury, og loftsleiligheten i 23 Kirkgate ble deres første hjem. Her fikk de også sine to barn: Jim, som ble veterinær lik faren, og Rose, som ble lege.

Oppmuntret av sin kone Joan da han rundet 50, begynte Alf Wight så smått

å skrive. Han hadde syslet litt med skriverier i oppveksten også, men nå begynte han å analysere andre forfattere sine bøker og skrivestiler og skrev stadig korte historier som han, ifølge ham selv, «bombarderte forlagene med».

Å få noe utgitt virket vanskelig, men i 1970 kom boken «If only they could talk», en samling historier fra livet som ung dyrlege i Yorkshire Dales. To år senere fulgte han opp med «It shouldn't happen to a vet».

Salget i England gikk tregt til å begynne med, men da de to bøkene ble utgitt i en samlet utgave med tittelen «All creatures great and small» i USA, kom suksessen.

BESKJEDEN MANN

Alf Wight skrev under pseudonymet James Herriot, navnet han skulle bli mest kjent under, og som også er navnet hans i TV-serien. Etter den første suksessen fortsatte han å skrive ved siden av jobben som dyrlege, og i alt kom det ni bøker med handling fra livet i Yorkshire.

Historiene var delvis selvopplevd og delvis oppdiktet. Han skrev også flere barnebøker med fortellinger om dyr, særlig hunder og katter.

Bøkene til Alf Wight alias James Herriot har blitt oversatt til 36 språk og er solgt i mer enn 80 millioner eksemplarer verden over. Litt av en bragd for en beskjeden dyrlege!

Alf Wight var nemlig ganske uberørt av suksessen han hadde som forfatter. I sønnen Jim Wights biografi om faren beskrives han som «privat, beskjeden, jordnær og sjenerøs, helt upåvirket av berømmelsen». Selv sa han en gang at han aldri ville gi opp jobben som dyrlege, ikke om han fikk én million pund! Han var svært glad i dyr og ble ofte sett sammen med hundene sine.

Kjærligheten til hunder delte han med en annen berømmethet. Da han ble invitert

POPULÆRE SKUESPILLERE: Nicholas Ralph and Rachel Shenton spiller ekteparet James og Helen Herriot. Her er de ved statuen av den «virkelige» dyrlegen Alf Wight utenfor veterinærpraksisen og hjemmet hans i Thirsk.

VETERANBIL: Alf Wights staselige Austin Seven fra 1938 er utstilt på museet. Vi kjenner biltypen igjen fra TV-serien!

«Han var svært glad i dyr og ble ofte sett sammen med hundene sine.»

til privat lunsj med dronning Elizabeth på Buckingham Palace, betrodde hun ham at bøkene hans var de eneste som fikk henne til å le høyt.

Nettopp humoren er en viktig ingrediens i bøkene til Alf Wight, og barna hans har opp gjennom årene blitt kontaktet av mange med dårlig psykisk helse som har følt seg oppmuntret av å lese dem. Selv ble Alf Wight rammet av depresjon i voksen alder, men gjennom beslutsomhet, arbeid og en støttende familie ble han frisk igjen. Dyrene og skrivingen ble hans terapi.

FILM OG VIRKELIGHET

Innspillingen av All Creatures Great and Small har

foregått i ulike deler av Yorkshire Dales, men det er den gamle, idylliske landsbyen Grassington som spiller rollen som «Darrowby» fra bøkene.

For hver ny sesong som skal filmes, må husfasader, skilt og butikkvinduer endres for å skape et troverdig miljø fra 1930- og 1940-tallet. Mange kjennere vil nok måle TV-serien mot den originale BBC-serien fra slutten av 1970-tallet, som også var veldig populær. Men Alf Wights to barn har uttrykt begeistring over den nyeste innspillingen og den troverdige fremstillingen av faren og hans to kolleger, brødrene Donald og Brian

Sinclair. De tre hadde et nært og godt forhold. Også senere kolleger kan nikke gjenkjennende til dette. De har i intervjuer fortalt om hvordan de ble inkludert i det som var «en eneste stor familie» på veterinærkontoret.

Alf Wight døde av kreft i 1995, 78 år gammel. Konen Joans helse ble dårligere etter dette, og hun døde fire år senere. I testamentet ga han sin andel av veterinærpraksisen til sønnen Jim, som drev den videre i mange år. •

Kilder:
worldofjamesherriot.com,
pbs.org, en.wikipedia.org

KOS OG KRIM!

Agatha Christie
HERCULE POIROT
BARNESELSKAPET

Dominique Ziegler · Cristián Montes

Kun kr
149,-

EGMONT

I salg i butikk og bokhandel!

EGMONT

LEKKERT: Svibler er selve duften av jul.

ELDST?

Av juleblomster er kanskje julebegonia (juleglede) den som har vært med lengst, allerede på 1920-tallet var den populær.

10 VAKRE FAVORITTER

De er tradisjonsrike, populære og beriker hjemmene våre med god julestemning. Slik steller du våre kjæreste juleblomster.

TEKST: Cecilie Eggen **FOTO:** OBP, Kira Brandt, Getty Images, Blomsterfråmjandet, Lise Stang-Jacobsen, Hageland, Jeanette Bækkevold

1. Svibel

Svibel trives kjølig, helst i 10–15 grader. Før blomstene springer ut, trenger sviblene lite vann. Gi mer vann så lenge den blomstrer. Sviblene vil ofte lene seg mot lyset, pass på å snu den slik at den ikke velter.

2. Ildtopp

Ildtopp tåler godt å stå i varme stuer. Den bør tørke litt ut mellom hver vanning, og vannes moderat. Liker lys og klarer seg nesten overalt.

3. Julestjerne

Julestjernen liker vanlig stuetemperatur, 18–22 grader. Unngå trekk, både varm og kald. Julestjerner liker ikke våt jord, da feller den bladene. La den tørke mellom hver vanning. Unngå nærhet til varmeovner og frukt.

4. Amaryllis

Amaryllis liker 20–22 grader. Temperaturen påvirker hvor fort blomsterstilken strekker seg. Varme gjør at blomstene står kortere, så sett gjerne planten kjølig om natten. Pass på at stilkene ikke knekker, og støtt den opp i tide med kvister.

5. Asalea

Asalea liker å stå kjølig, men klarer og vanlig stuetemperatur. Den tåler ikke å tørke ut, da feller den alle bladene. Hold planten borte fra varmekilder.

ALLERGISK?

Klassikere som julestjerner og svibler kan by på trøbbel for allergikere, i stedet anbefales for eksempel juleroser, orkideer, asalea, alpefiol, ildtopp eller julekaktus.

STILLEBEN: En stor asalea, svibler og pent innpakkede gaver gir god julestemning.

Lise Mari Stang-Jacobsen

Foto: Daria

LETTSTELT: Ildtopp er en sukkulent som krever lite omsorg. Gå for den knallrøde varianten for å få julestemning.

TØFFE: Alpefioler kan se litt sarte ut, men er tøffere enn toget, og kan overvintre ute i mildt klima. I tillegg trives de i potte inne, halleluja! De vil ikke ha så mye varme, så et kjølig vindu eller uoppvarmet gang er perfekt.

KLASSIKER: Juleglede, eller julebegonia, trives i et lyst rom uten direkte sollys. Den finnes i flere ulike farger, men til jul er det vanlig med rød, rosa eller hvit.

6. Tulipaner

Kutt stilkene rett over, ca. 2 cm nederst på stilk. Ha lite vann i vasen og etterfyll. Sett buketten kaldt om natten, da varer den mye lenger.

7. Juleglede/julebegonia

Vann den jevnlig, den vil ikke tørke ut. Trives i et lyst vindu. Planten kan kaste blomstene om det er for mørkt. Gi den gjødsel annenhver uke.

8. Alpefiol

De tåler godt svale temperaturer, men ikke frost. Alpefiolen bør ikke stå for fuktig, da kan bladene begynne å råtne. Vann lite og jevnlig, gjerne med romtemperert vann.

9. Juleros

Er egentlig en staupe som overvintrer i hagen. Siden den tåler noen minusgrader, er den også fin å pynte med utenfor døren. Vannes moderat. Den tåler å tørke opp mellom hver vanning.

10. Julekaktus

Gi jevn vanning når de blomstrer. Tåler å tørke ut imellom vanning. Knip av visne blomster.

AMARYLLIS: I tillegg til den klassiske røde, finnes den i rosatoner og med sjatteringer. Like fin til snitt som til potteplante.

TRAVEL?

Det kan være lett å glemme å stelle blomster og planter når det er travelt før jul. Hvis du ønsker en lettstelt juleblomst, anbefaler vi julestjerne, svibel og juleros.

TILBAKE: Julestjernen har definitivt gjort comeback med søte miniversjoner og lekre pastellfarger.

SART OG FEMINT: Julerosen har de siste årene fått fast plass i julehuset. Midt på bordet hever blomsterhodene seg, fint plassert i en rustikk krukke. Julepynt i sølv sørger for avstemt kontrast.

Lars Lindberg

Oliver

100-ÅRING: Visste du at julekaktusen kan overleve generasjoner og overleve i mer enn 100 år?

STJERNEN: Den desidert mest populære juleblomsten, og den finnes nå også i mange ulike farger og størrelser.

TIL FJELLS?

Skal du til fjells i jula eller i nyttårshelgen? Tulipaner kan du ta med deg i bagasjerommet og sette dem i vase når du er fremme.

Kira Brandt

SPRETNE: Delikate, hvite tulipaner gjør seg sammen med alt det røde.

Den store julebuffeen

*I år byr vi på både klassiske juleretter
og nye favoritter. Dette julebordet
fryder både øye og gane.*

OPPSKRIFTER OG FOTO: Lena Söderström

Egg med krydret rekefyll

Smaksrik smårett til julebufféen – enkel å lage og lett å like.

6–8 porsjoner

100 g rensede reker
½ sitron, finrevet skall
1 dl majones
salt
4 egg
¼ beger klippet karse
¼ ts rosépepper

Bland reker, sitronskall og majones. Smak til med salt.

Hardkok egg, avkjøl, skrell og del i to. Legg rekeblanding på eggehalvdelene. Pynt med klippet karse og knust rosépepper.

TIPS!

Fyllet og eggene kan gjøres klare på forhånd, men vent med pyntingen til rett før servering. Kutter du litt av hviten i bunnen, står eggene stødigere.

FESTFINT!

Vil du ha ekstra dekorative knekkebrød, kjevler du dem først ut med vanlig kjevle og så med en dekorkjevle. Her er det brukt rutekjevle. Stikk gjerne ut små hull i midten før steking – da kan du samle knekkebrødene med et julebånd og bruke dem som pynt.

Hjemmelaget knekkebrød

Tynt, sprøtt og smakfullt – perfekt til servering og pynt på julebordet.

6–8 stk.

1 ts fersk gjær
2 ½ dl melk, fingervarm
1 ss lys sirup
1 ss maisolje
1 ts salt
2 dl sammalt rugmel
½ ss finstøtt brødkrydder (for eksempel anis og/eller fennikel)
3–4 dl hvetemel
mel til utbaking

Rør sammen gjær, melk, sirup og olje. Bland rugmel med salt og brødkrydder og rør det inn i væsken. Arbeid inn hvetemel litt etter litt til en fast og smidig deig.

Pakk deigen i plastfolie og la den hvile svalt i ca. 1 time.

Ta deigen ut på melet bakkebord og del den i mindre emner. Kjevle ut til tynne leiver (se tips). Legg dem på bakepapirkledde stekebrett og stek midt i ovnen på 200°, ett brett om gangen, i ca. 12 minutter. La knekkebrødene avkjøles på platen uten klede over.

LAG I GOD TID!

Laksen kan graves lenge før servering og oppbevares i fryseren. Halvtint laks er lett å skjære i tynne skiver.

Gravet laks med sitron

Det er enkelt å lage gravet laks selv! Sitron gir frisk smak, og laksen passer seg selv i kjøleskapet.

6–8 porsjoner

700 g laksefilet med skinn
1 ss flytende honning
3 ½ ss salt
1 ss sukker
1 sitron, strimlet skall
2 ss hakket dill
nykvernet pepper

Skyll og tørk laks. Legg fileten med skinnsiden ned på et dypt fat og gni den inn med honning, deretter med en blanding av salt og sukker. Vask sitron godt, strimle skallet og strø det over fisken. Legg fatet i en stor plastpose. Lukk posen og sett fatet i kjøleskap. Laksen er ferdiggravet etter 2–3 døgn, avhengig av tykkelsen på fileten.

Fjern sitronskallet. Skjær laks i tynne skiver og legg på et serveringsfat. Dryss over dill og kvern over pepper.

LITT ANNERLEDES

Ikke så glad i ansjos? Du får fin saltsmak med bacon i stedet. Ikke helt i Janssons ånd, kanskje, men fristende likevel.

Janssons fristelse i kaffekopp

En morsom og nostalgisk serveringsmåte – den svenske klassikeren får nytt liv i gamle kopper.

6–8 porsjoner

1 boks ansjosfileter (125 g)
1 gul løk
10 poteter
2–3 ss smør- og rapsolje
2 dl kremfløte
1 dl melk
hakket dill

La ansjos renne av, men ta vare på laken.

Skrell og skjær løk i ski-

ver. Skrell poteter og skjær dem i terninger.

Surr løk i olje i en gryte i ca. 3 minutter. Bland inn poteter. Tilsett fløte og melk og kok opp under omrøring. La småkoke til potetene er møre, ca. 10 minutter.

Smak til med litt ansjoslake. Del ansjosfiletene i biter og vend dem inn. Ta gryten av varmen og fordel blandingen i porsjonskopper.

Pynt med hakket dill.

Porsjonspaier med ost og sprøstekt flesk

Små ostepaier er både dekorative og smakfulle – perfekt på julebuffeten!

6–8 stk.

3 dl hvetemel
125 g smør, kaldt
3 ss iskaldt vann

FYLL:

2 egg
2 dl kremfløte
100 g revet ost (se tips)

TOPPING:

200 g saltet sideflesk, ev. bacon
2 ss finhakket gressløk

Bland mel og smør i en kjøkkenmaskin med knivblad til det blir en smulete masse. Tilsett vann og kjør til en jevn deig. Legg deigen i en plastpose og la den hvile kaldt i ca. 30 minutter.

Del deigen i 6–8 emner og trykk dem ut i små, rillede paiformer (ca. 11 cm i diameter). Sett kaldt i ca. 30 minutter.

Fyll: Visp sammen egg, fløte og ost. Fordel fyllet i paiskal-

lene og stek i nedre del av ovnen på 200° i ca. 25 minutter, til fyllet har stivnet og fått fin farge. La paiene avkjøles i minst 30 minutter.

Ta paiene ut av formene og hold dem varme.

Topping: Skjær flesket i små terninger og stek det sprøtt i en tørr stekepanne. Topp paiene med flesk og gressløk. Kvern over pepper.

OSTETIPS!

Her smaker en fast, vellagret gulost best. Prøv Jarlsberg, gouda, Parmigiano Reggiano, Västerbottensost eller en god cheddar.

Griljert juleskinke med sesamfrø

Sesamfrø gir juleskinken en spennende og sprø overflate med nydelig smak.

1 stk.

ca. 3 kg kokt eller ovnsbakt skinke, kald

1-2 ss potetmel

1 ½ ss flytende honning

1 ss lys sirup

2 ss svensk sennep

1 ts finrevet fersk ingefær

½ ss eplesidereddik

TIL SERVERING:

3-4 ss lyse sesamfrø
grønnkål

Fjern eventuell netting og svor fra skinken og legg den på et ildfast fat. Sikt potetmel over.

Rør sammen honning, sirup, sennep, ingefær og eddik.

Fordel blandingen jevnt over skinken og dryss over sesamfrø. Stek i nedre del av ovnen på 200° i 10-15 minutter. Følg med så skinken ikke brenner seg.

Sett skinken kaldt slik at den avkjøles raskt. Pynt med grønnkål før servering.

SPRØ TOPPING!

Bruk gjerne både lyse og mørke sesamfrø for en ekstra dekorativ griljering.

Luksuskjøttboller med grønnkål, julesalat og sennepskrem

Tre deilige småretter til buféén. Veldig gode sammen!

6–8 porsjoner

KJØTTBOLLER:

500 g kjøttdeig, helst av kalv
3 ss kalvefond
2 krm malt allehånde
2 eggeplommer
3 ss kremfløte
1 gul løk
1 kald, kokt potet
1 dl finhakket grønnkål
4 ss smør- og rapsolje
¼ ts flaksalt
2 krm malt allehånde (til steking)
rosmarinkvist til pynt

JULESALAT:

3 ss hvit balsamicoeddik
1 ss ferskpresset sitronsaft
4 ss olivenolje
1 krm salt
1 krm sitronpepper
2–3 blader grønnkål
1 liten rosésalat
6 rosenkål
100 g kumquat
2 dl frosne tyttebær
3 ss sukker
5–6 små timiankvister

SENNEPSKREM:

3–4 ss majones
1 ss dijonsennep
2 dl kremfløte
salt
nykvernet hvit pepper

Kjøttboller: Bland kjøttdeig med kalvefond, allehånde, eggeplommer og fløte. Skrell og riv løk på den fine siden av rivjernet. Riv poteten på den grove siden. Tilsett grønnkål og bland raskt til en jevn farse. Stek gjerne en prøvecake for å justere krydderet. Form små kjøttboller og legg dem på et skjærebrett skylt med vann. Brun kjøttbollene i 2–3 omganger i smør- og rapsolje. Legg dem tilbake i pannen, dryss over resten av allehånden og eventuelt litt salt. Etterstek i 5–10 minutter. Legg kjøttbollene over i en gryte og pynt med rosmarinkvister.

Julesalat: Visp sammen eddik, sitronsaft, olje, salt og sitronpepper til dressing. Riv eller hakk grønnkål og rosésalat i mindre biter. Rens rosenkål og plukk bladene fra hverandre. Del kumquat. Legg alt på et fat og ringle over dressing. Ha tyttebærene i et dypt fat, strø over sukker og rist lett så

bærene dekkes jevnt. Fordel bærene over salaten og pynt med timian.

Sennepskrem: Bland majones og sennep. Visp fløten lett – den skal ikke være for stiv. Vend inn fløten i sennepsblandingen. Smak til med salt og pepper.

FLERE BRUKSOM-RÅDER!

Sennepskremen passer til kjøttboller, skinke og gravet laks – og kan lages dagen før.

Solbærsild

En klassisk, syltet sild med en spennende vri – solbærgelé gir både farge og sødme.

6–8 porsjoner

LAKE:

3 ss eddik, 12 %

1 dl sukker

2 ½ dl vann

3 ss solbærgelé, ev. ripsgelé

SILD:

400 g ferdig utvannet sild (se tips)

10 allehåndekorn

5–8 svarte pepperkorn

1 stor rødløk

1 laurbærblad

1 kvist rosmarin

finhakket purre

Kok opp eddik, sukker og vann under omrøring. La småkoke i 1–2 minutter til sukkeret løser seg. Ha gelé i en bolle og rør inn laken litt etter litt. La laken avkjøles.

La silden renne av og skjær filetene i biter.

Knus pepperkornene lett og ha dem i et rent glass. Skrell og skjær rødløk i skiver. Legg sild og løk lagvis i glasset. Tilsett laurbærblad og rosmarin, og

topp med purre. Hell over lake så det dekker. Sett på-lokk og la stå i kjøleskap i 1–2 døgn før servering.

Kremet sild med rogn

En mild og deilig silderett med rødløk, urter og rogn – perfekt til julebordet.

6–8 porsjoner

Ca. 400 g matjessildfileter

SAUS:

1 dl crème fraîche

1 dl majones

3 ss finhakket rødløk

1 ss finhakket dill

1 ss finhakket gressløk

3 ss rød stenbitsrogn

dillkvist til servering

La sildfiletene renne av og skjær dem i biter. Spar 1 ss lake til sausen.

Rør sammen crème fraîche, majones, løk, urter og rogn. Smak til med litt av laken. Vend inn sildebiter. Dekk til og la marinere i kjøleskap i minst 3 timer, helst over natten. Pynt med en kvist dill ved servering.

SILDETIPS!

Får du tak i svensk «5-minuters sill», er den perfekt her. Ellers kan du bruke ferdig utvannet sildefilet.

SERVERINGS-TIPS!

Denne silderetten passer ekstra godt sammen med rugbrød og kokte poteter.

Bringebær- moussekake på sjokoladebunn

En frisk og fyldig moussekake med bringebær og sjokolade – pyntet med julegodt.

8 biter

SJOKOLADEBUNN:

150 g smør

4 dl sukker

1 ½ dl kakaopulver

3 egg

3 dl hvetemel

BRINGEBÆRMOUSSE:

300 g frosne bringebær

2 dl sukker

5 gelatinplater

1 ss sitronsaft

2 eggehviter

3 dl kremfløte

2 ss bringebærlikør

TIL PYNT:

3 ss knuste polkagriser

polkastenger

pikekyss og annet julegodt

bringebærpulver

Bunn: Kle en springform (ca. 22 cm) med bakepapir. Smelt smør og ha det i en bolle. Tilsett sukker og visp med elektrisk visp. Tilsett kakaopulver og visp sammen. Visp inn ett egg om gangen. Sikt i hvetemel og visp til en jevn røre. Hell røren i formen og stek i nedre del av ovnen på 175° i ca. 18 minutter, avhengig av hvor tørr du ønsker bunnen. Den skal være litt klissete i midten. Avkjøl helt.

Mousse: Sørg for at kjele, bolle og visp er helt rene. Tørk gjerne over med litt eddik. Ha bringebær og sukker i en kjele av rustfritt stål. Kok opp under omrøring til bærene er tint og sukkeret har løst seg opp, ca. 1 minutt. Press blandingen gjennom en fin sil. Legg gelatin i kaldt vann etter anvisning på pakken, klem ut vannet og rød dem ut i sitronsaft. Rør den smeltede gelatinen inn i den varme bærmassen. Avkjøl, men

la det ikke stivne. Visp eggehvitene til mykt skum. Visp fløten lett – ikke for stiv. Bland fløten med bær- og gelatinblandingen. Vend forsiktig inn eggehvitene og rør med store, luftige bevegelser til alt er godt blandet.

Montering: Legg den ferdigstekte sjokoladebunnen i en springform (20–22 cm i diameter) med bakepapir i bunnen. Drypp bringebærlikør over.

Kle kanten av formen med konditorremse (se tips). Hell moussen over bunnen og sett kaken kaldt i minst 6 timer, helst over natten.

Pynt: Ta kaken ut av formen og fjern konditorremsen. Dryss over knuste polkagriser og pynt med polkastenger og julegodt. Sikt bringebærpulver over og legg på små marengs før servering.

KONDITOR- TIPS!

Konditorremse (også kalt konditorplast) gir deg rene kanter. Det selges i bakebutikker og på nett. Du kan også bruke aluminiumsfolie som du bretter flere ganger til en høy, tykk remse.

GJESTENE BRYR SEG IKKE OM ROTET DITT

DROPP RYDDINGEN

før du får besøk

Fyker du rundt og rydder og støvsuger til siste sekund før gjestene kommer? Det kan du bare droppe. En ny undersøkelse forteller hva gjestene dine er opptatt av.

TEKST: Anna Liljeberg FOTO: Getty Images og privat

KOM INN: Frykten for å vise frem et uryddig hjem har lange og dype røtter i kvinnehistorien.

«Slapp av, det er ikke så farlig om du har det rotete hjemme.»

Det suks og stønnes og krangles om rengjøring i hjemmene våre. «Det var din tur til å støvsuge i dag!» Samtidig er det ingenting vi er mer stolte av å vise frem enn våre perfekte, velorganiserte hjem på sosiale medier.

Fanny Ambjörnsson,
professor i kjønnsforskning, har skrevet boken «Tid

att ståda», basert på et forskningsprosjekt med flere dybdeintervjuer. Her har hun forsøkt å finne ut hva rengjøring egentlig betyr – for oss selv, i våre relasjoner og i samfunnet. Hun mener frykten for å vise frem et uryddig hjem har lange og dype røtter i kvinnehistorien.

SETT PÅ SOM URENE

– Kvinners status og plass i verden har lenge vært knyttet til hvordan hjemmet fremstår. Hvis hjemmet ikke var tipp topp, ble kvinnen stemplet som en dårlig husmor, sier hun.

– Dette gjaldt både borgerskapet og arbeiderklassen, men på litt ulike måter. Det å ha et rent hjem har også en litt grumsete kobling til kvinners seksualitet, mener Fanny Ambjörnsson.

– Ja, en hederlig kvinne skulle ikke ha et rotete eller skit-

tent hjem. Det kunne i så fall indikere den aller verste typen, en som er seksuelt løsaktig. Denne forbindelsen har rammet arbeiderklassens kvinner spesielt hardt. De ble sett på som potensielt urene, med mindre de beviste det motsatte, forklarer Fanny. Holdningen var at «det minste jeg kan gjøre er å vise et rent hjem for å bli sett på som en respektabel kvinne».

– Det er et paradoks at arbeiderklassekvinner ofte har gjort rent i andres hjem samtidig som de har blitt sett på som potensielt skitne, sier hun.

UT MED FINSTUEN

Men det har vært gjort forsøk på å kvitte seg med presset om å ha det perfekte hjemmet. På 1960- og 1970-tallet ble den gamle finstuen avskaffet, stuen der møblene ofte sto dekket av hvite laken og bare ble brukt ved store anledninger. Nå skulle hjemmet være uformelt. Journalisten og interiørarkitekten Lena Larsson lanserte «allrommet» som et sted for lek og sosialt samvær. Nå skulle hele samfunnet bli likestilt, og det å ha hushjelp ble gammeldags.

Kvinnene begynte å jobbe utenfor hjemmet. Samfunnet hjalp til med barnepass og eldreomsorg, men vi måtte selv ordne opp i eget rot og vaske våre egne gulv.

– Rengjøringen falt da mellom to stoler, sier Fanny Ambjörnsson.

– Folk glemte at man ikke

kan droppe husarbeidet helt, så det falt på kvinnene. Men i en kort, lykkelig periode på 1970-tallet fikk det faktisk en viss status å ha et uryddig hjem. Det var en idé om at det ikke var så viktig hvordan det så ut hjemme. Det kunne til og med virke litt frigjort feministisk å ha det rotete. «Jeg har en karriere og har ikke tid til å bekymre meg for hjemmet». Den bevegelsen ser vi ikke lenger! forklarer Fanny Ambjörnsson.

PANIKKRYDDING

I dag er det mange av oss som panikkrydder før vi får gjester og kommenterer spontane besøk med «unnskyld, men det er litt rotete her».

Men kanskje rydder vi unødvendig? Ifølge en undersøkelse utført av et gulvleggingsfirma svarte åtte av ti at de ikke syntes det var viktig at det var rent og ryddig hjemme hos folk de besøkte. Samtidig mente like mange at det var viktig for dem å kunne vise frem et velstelt og «perfekt» hjem til omverdenen.

– At så mange sier de ikke bryr seg, tror jeg kan ha å gjøre med at de ønsker å fremstå i et godt lys når de svarer på en slik undersøkelse. På den annen side tror jeg ikke gjestene våre bryr seg så mye som vi kanskje skulle tro. Hvis det er noen støvdatter på gulvet, er det neppe noen som dømmer deg som et dårlig menneske. Hva som er skittent og ryddig er i bunn og grunn relativt, sier Ambjörnsson.

SOSIALE MEDIER

At skrekken for flekken vedvarer, kan også skyldes at vi har funnet et nytt utstillingsvindu for hjemmene våre, nemlig sosiale medier. Vi legger gladelig ut bilder fra den intime sfæren som

PERFEKT HJEM: Kvinners status og plass i verden har lenge vært knyttet til hjemmets tilstand.

hjemmet vårt er. Kjøp av rengjøringstjenester er også stuerent i dag. Å ha vaskehjelp får ingen til å heve et øyebryn lenger.

– Vi kjøper tjenester for å skifte bildekk og hente mat – da kan vi også kjøpe rengjøringshjelp, sier Fanny Ambjörnsson.

Det betyr også at det ikke finnes noen unnskyldninger for ikke å ha det rent og pent – fordi det er en så enkel tjeneste å kjøpe.

Så sirkelen er sluttet. Uansett hva vi gjør, sitter vi igjen med angsten for at det ikke er rent nok. Fanny Ambjörnsson har en annen løsning på problemet: Vi må heve statusen på renhold.

– I dag er det den oppgaven i hjemmet som har lavest status. Nå kan menn

lage mat og hente barn – og det er jo bra – men samtidig er dette gjøremål som oppleves som givende, som gir noe tilbake.

– Rengjøring handler om å gjenopprette status quo, ikke om å bygge eller produsere noe nytt, som oppleves som finere.

SLAPP AV OG KOS DEG

Når vi rydder, blir vi minnet på vår egen forgjengelighet, og vi blir på en måte konfrontert med vår egen uunngåelige undergang.

– Rengjøring er en påminnelse om at tiden går, og at ting slites ut. Samtidig er det en øvelse vi trenger å praktisere mer i samfunnet. Til syvende og sist handler det om å ta vare på planeten vår og det vi etterlater oss.

I sine intervjuer med folk som likte å rydde, oppdaget Fanny Ambjörnsson også at de som likte å rydde, satte av mye tid til det i stedet for å haste rundt med støvsu-geren.

– Jeg prøver å omfavne det og gjøre rengjøringen til en nærmest meditativ og koselig stund. Det er også en måte å gjøre det viktig på, å gi rengjøringen tid.

Så hvordan klarer du å stoppe panikkrengjøringen før gjesten kommer?

– Det handler kanskje mer om ditt eget selvbilde og forestillinger om hva andre vil tenke om deg, så den biten må du kanskje jobbe med, sier Fanny Ambjörnsson.

– Men ellers vil jeg si «slapp av». Det er ikke farlig å ha et uryddig hjem. •

Rask og enkel tomatsuppe til middag?

**Kjempegodt
nok!**

TENK POSITIVT

Positive mennesker har bedre hjertehelse og lavere risiko for å dø av hjerneslag, hjerte- og karsykdom. Det samme gjelder risikoen for å dø av infeksjoner, luftveissykdommer og kreft.

Kilde: NHL.no

SMART TRIKS!

Mango er både sunt og godt, men også litt kronglete å kutte opp. Skjær ned langs steinen på begge sider og rut opp fruktkjøttet i passe store terninger. Bruk en skarp kniv, men ikke skjær gjennom skallet. Brett deretter ut mangoen og løsne bitene fra skallet.

Kilde: Bama.no

MEGET POPULÆR

Ved første øyekast kan rekene minne mest om et insekt. I tillegg må vi rense dem med hendene før vi spiser! Men på midten av 1950-tallet fikk nordmenn virkelig øynene opp for reker, og siden da har reker vært folkets favoritt!

Kilde: Forskning.no

Åh, så kjedelig

Her er tips til hva du kan gjøre for å få det litt gøy.

• **Prøv noe nytt:** Lær deg en sang på piano. Søk etter gjør-det-selv-prosjekter (DIY) på nettet og finn et morsomt prosjekt som passer for deg.

• **Lag et hjemmespa:** Skjem deg selv bort med litt egenpleie og velvære. Ta et varmt bad med gode oljer, tenn levende lys og sett på rolig musikk.

• **Lag god mat:** Finn frem en kokebok du ikke har sett i på en stund og la deg inspirere.

• **Fullfør noe du har utsatt:** Å fullføre noe som skulle vært gjort lenge, gir verdens beste følelse.

• **Hvis du kjeder deg ofte, kan det være lurt å legge inn noen flere faste aktiviteter:** En treningsgruppe, en liten deltidsjobb eller et verv som frivillig.

• **Er det faste perioder på året du synes er ekstra kjedelige:** Planlegg ferie eller besøk akkurat da.

Husk at det å kjede seg hjelper oss til å finne motivasjon og nye retninger i livet!

Kilde: Ung.no

Eddik er et av historiens eldste slankemidler og er tilbake på moten igjen.

Ned i vekt med eplesidereddik

Siri er en aktiv østfolding som forteller at hun elsker å treffe gode venner til kaffe eller lunsj, og i tillegg er hun opptatt av hund.

For noen år siden fikk Siri beskjed om at hun hadde lavt stoffskifte. Da kom også problemene med vekten.

Prøvd nesten alt

Dessverre har hun ikke viljestyrke nok til å følge en streng diett. Siri har stor interesse for helsekost,

og de siste årene har hun jobbet innen helse. Gjennom jobben ble hun anbefalt å prøve Apple Cider™-tablettene fra New Nordic. Siden hun begynte med tablettene har Siri gått ned flere kilo. Det som er ekstra positivt er at huden også føles finere, og hun er ikke lenger oppblåst i magen.

Apple Cider™ finnes også som deilige gummies, og disse supplerer hun med på ettermiddagen. Trangen etter søtsaker er nesten borte, og Siri forteller at hun anbefaler Apple Cider™ til alle hun kjenner.

EPLESIDEREDDIK HAR ALDRI SMAKT SÅ GODT!

De veganske Apple Cider Gummies fra New Nordic er et velsmakende kosttilskudd. Perfekt for alle som ønsker å ta eplesidereddik uten den sure smaken.

Hva er Apple Cider?

Eplesidereddik har vært populært helt siden vikingtiden. Da som nå ble den brukt for sine gode smaks-givende egenskaper. Eplesidereddik lages av fermenterte, modne epler som kaldpresses til mos. Deretter tilsettes det eplesyre-bakterier. Apple Cider™-tablettene fra New Nordic inneholder også ekstrakt av løvetann og artisjokk samt kolin. Kolin bidrar til et normalt fettstoffskifte. Tradisjonelt benyttes eplesidereddik for å regulere fordøyelse og som en løsning mot vann i kroppen.

TEST

HVORDAN FØLER DU DEG?

	JA
Kroppen min kjennes tung og hoven	☐
Jeg elsker salt snacks	☐
Beina mine kjennes hovne	☐
Jeg har cellulitter	☐
Jeg drikker ikke nok vann	☐

Hvis du har svart ja på ett eller flere punkter, kan det gi noen hint om at du har mer vann i kroppen enn normalt. I så fall kan du prøve Apple Cider™.

Eplesidereddik er laget av fermenterte, modne epler, og er en tradisjonell og effektiv løsning mot vann i kroppen.

Bestill hjem i dag!

Velg abonnement og spar 20%
Gå inn på newnordic.no
eller ring 69 25 73 00

Kan også kjøpes
der du kjøper helsekost.

Getty Images

Berit ble voldtatt og slått

Hun ble mishandlet både fysisk og psykisk gjennom langt ekteskap. Da ektemannen døde, kjente Berit en grenseløs jubel inni seg.

Jeg satt på bakerste benk i kirken. Min eksmann var død. 65 år gammel. Han hadde drukket seg i hjel. Presten sto ved kisten og talte om ham med nøkterne ord. Det var et riktig valg av presten. Han visste nok at ingen av de ytterst få fremmøtte savnet avdøde, forteller Berit. Selv følte hun bare en vill og grenseløs jubel.

– Ja, jeg var så glad og lettet at jeg hadde vondt for å holde meg alvorlig der jeg satt. Inni meg smilte jeg bredt og kjente en deilig trygghet i kroppen. Jeg visste at Steinar aldri mer skulle plage meg.

DET FØRSTE MØTET

– Jeg var 18 år da vi møttes første gang, på en dansetilstelning. Steinar var sjarmerende, morsom og galant, og han var hyggelig og virket ærlig.

Han fortalte om seg selv, og viste stor interesse for Berit og hennes liv. Han var mer moden og livserfaren enn henne, og mange år eldre. Berit fortalte ham om seg selv, at hun var fra en liten bygd i Hedmark og hadde nettopp kommet til Oslo for å begynne i sin første faste jobb som praktikant i en barnehage. Steinar jobbet som rørlegger, fortalte han. Han var avholdsmann, og en seriøs og pliktoppfyllende arbeidskar. Berit ble betatt. Få menn hadde vist henne interesse. Hun var overvektig, usikker og eide ikke selvtillit. Hun var sikker på at ingen mann noen gang ville vise interesse for henne.

– Derfor var det ufattelig at en flott kar som Steinar skulle falle for meg, og jeg var selvsagt «solgt» fra første øyeblikk.

To måneder etter det første møtet var jeg gravid, og åtte uker senere sto jeg hvit brud. Etter bryllupet flyttet de inn i første etasje hos Steinars foreldre.

– Han forandret seg over natten. Som ved et trylleslag

ble han en helt annen. Den smilende og sjarmerende brudgommen ble med ett til en aggressiv og brutal bølge. Det var uhyggelig. Verst var det når han drakk. For avholdsmann var han ikke. Det var den første av alle løgnene jeg avslørte, forteller Berit og rister oppgitt på hodet.

Arbeidsom var han heller

«Den smilende og sjarmerende brudgommen ble med ett til en aggressiv og brutal bølge.»

ikke. Å være rørlegger var ikke bra nok for ham, og han gikk uker i strekk uten å arbeide. Økonomien var elendig, og bedre ble det ikke da lille Merete kom til verden, og tre år senere sønnen Johan.

ET SANT HELVETE

Så å si hver dag ble hun slått, sparket, lugget, fiket til og voldtatt. Ofte med barna som redselslagne tilskuere. Etter få måneders ekteskap sluttet han å kalle henne Berit. Han omtalte henne konsekvent for «Hedmarks-hora».

– Foreldrene var livredde for ham. De visste hva som foregikk, men torde ikke gripe inn. Min familie var uvitende. Mamma var glad i Steinar og syntes han var så sjarmerende. Faren min døde dessverre før jeg traff Steinar. Jeg var så glad i pappa. Han var en god menneskekjenner. Jeg er sikker på at han hadde avslørt Steinar, og advart meg mot ham.

Berit fikk så mye juling at hun måtte gå med langbukser og langermede bluser om sommeren for å skjule blåmerkene.

– Hadde du ingen venner du kunne gå til for å få hjelp?

Berit rister på hodet.

– Jeg var venneløs. Steinar

kontrollerte livet mitt. De gangene jeg var ute for å handle eller hadde vikarjobber, skulle han ha full rapport om hvem jeg hadde møtt og pratet med.

De fikk sjelden besøk, men det hendte noen i familien stakk innom. Steinar var kveldens sjarmerende midtpunkt, men straks alle var gått, brøt helvetet løs.

– Da fikk jeg ekstra mye bank. Til slutt ønsket jeg ikke besøk av noen. For da slapp jeg muligens juling den dagen.

FULL OG AGGRESSIV

Berit har ikke tall på alle gangene hun og barna rømte i all hast fra en brutal og overstadig beruset Steinar. Flere ganger overnattet de i skogen, andre ganger på et krisesenter.

– 50-årsdagen til Steinar ble fiæl. Jeg hadde stått på i uker for å arrangere en bursdagsmiddag. Da jeg kom hjem fra handletur og skulle gjøre de siste forberedelser, ble jeg møtt av en pære full Steinar som både var aggressiv og ekkel. Vi stormet ut alle tre, og dro til skogs. Da gjestene dukket opp senere på dagen, var han fremdeles overstadig beruset og rasende. Han skrek ut de mest vanvittige beskyldninger om meg og barna. Endelig var det flere som fikk øynene opp for hvordan han egentlig var.

– Har oppveksten preget barna?

– De er blitt skadet, det sier seg selv. Jeg har dårlig samvittighet overfor dem, og har anklaget meg selv for at jeg ikke gikk tidligere. Johan er blitt en stillferdig og taus gutt. Han jobber for mye.

Det er hans måte å takle det vonde på. Datteren min har dessverre havnet i klørne på en psykopat, akkurat som meg. Han nekter henne kontakt med meg og andre i familien. Jeg har ikke sett henne på fire år.

ENDELIG FRI

Da Berit var i midten av 30-årene fikk hun kjøpt barnedomshjemmet på Hedmark. Det var sjansen til å komme vekk fra ektemannen. Hun skilte seg, og flyttet ut sammen med barna.

– Steinar hadde ikke førerkort, og kunne ikke få tak i oss. De første månedene drev han telefonterror til alle døgnets tider, men til slutt ble det stille. Jeg var endelig fri!

Årene gikk, og en dag fikk Berit beskjed om at Steinar var funnet død.

– Han hadde ligget død i flere uker i en liten leilighet i Oslo. Den offisielle dødsårsaken er hjertesvikt, men den brutale sannhet er at eksmannen min hadde drukket seg i hjel.

Etter mye tvil, bestemte Berit og sønnen seg for å gå i begravelsen. Datteren nektet.

– Hvordan er livet ditt i dag?

– Jeg lever et stille liv. Jeg har en jobb jeg trives med og gode kolleger, men ikke mange venner. Jeg blir redd når det er mange mennesker og bråk rundt meg. Egentlig liker jeg meg best alene. Berit tier et øyeblikk.

– Det er rart å sitte her og prate med deg. For tre år siden hadde det vært utenkelig. Men jeg har fått god hjelp av en psykiatrisk sykepleier. Vi har snakket sammen én gang i uken. Sakte, men sikkert har jeg fått mer selvtillit. Tidligere gikk jeg og stirret ned i bakken og våget knapt å ytre et ord. Nå tør jeg å se folk i øynene. I hvert fall etter en stund. Det er en ny og god opplevelse. •

Datteren vår Linnea har hatt overnattingsbesøk gjennom hele helgen.

To av nabojentene har vært hos oss og det har blitt alt fra baking, utflukter til mye lek. Kurven med utkleddingsklær er populær, og de små seksåringene har kledd seg ut i flere omganger og lekt. Jeg føler livet er bedre nå. Men det har tatt litt tid og jeg har gått gjennom mange erkennelser før jeg kom dit jeg er i dag.

Jeg ble mamma i godt voksen alder. 39 år var jeg da jeg ble gravid og var overlykkelig over at jeg i det hele tatt skulle bli mor. Mannen min Bjørn og jeg hadde prøvd i flere år uten å lykkes. Men de første årene skjedde det ting som overskygget mye av gleden over å ha blitt mor.

Jeg opplevde at moren min døde av kreft etter kort sykeleie, og at faren min måtte på sykehjem på grunn av sine hjelpebehov. Han har en diagnose som gjør ham stadig dårligere, og jeg hadde ikke mulighet til å hjelpe ham slik at han kunne bli boende hjemme, noe mamma antageligvis ville ha gjort.

I og med at Bjørn og jeg fikk så mange vanskelige livsbelastninger etter at Linnea ble født, fikk jeg mer enn nok tid og rom til å etablere noen såre tanker om fremtiden. Bjørn har ingen

Jeg ga meg hen til selvmedlidenhet

Jeg var ikke klar over hvor mye jeg klaget over alt som manglet i livet mitt. Ikke før en venninne hadde mot til å si tydelig ifra. Det er jeg takknemlig for.

kontakt med sin far og moren hans sliter med sitt og er ingen ressurs i livet vårt. Hans søster bor langt unna og min lillebror er flyger, bor utenlands og er alltid på farten. De har knapt hilst på Linnea og de er begge altfor opptatte med sine egne liv til å knytte verdifulle familiebånd.

ENSOM I HØYTIDEN

Det gikk opp for meg at vi ikke lenger hadde det alle andre kaller den nærmeste familie å tilby Linnea. Foruten korte besøk hos farmor, som ofte er sengeliggende, var det minimalt med kontakt med våre søsken, som kunne ha fungert som engasjerte tanter og onkler hvis de hadde bodd i nærheten. Jeg merket det ikke selv, men fordi jeg ble så opptatt av dette, snakket jeg mye om det til andre. Spesielt når merkedagene kom klaget jeg min nød. Hvem skulle komme i Linneas bursdager, foruten andre barn?

Jeg følte en ensomhet på vegne av datteren vår så fort det ble snakk om 17 mai, påske og jul. Jeg hørte alle andre snakke om at de skulle til familien sin, men vi hadde ingen. Det snakket jeg også høyt om, jeg påpekte til alle at det var så trist at Linnea ikke hadde noen, at vi ikke hadde en tilstedeværende storfamilie slik jeg opplevde at alle andre hadde. Jeg tenkte stadig på hvor alene Linnea ville bli hvis Bjørn og jeg skulle falle fra i tidlig alder, eller at hun ville sitte igjen helt alene den dagen vi dør som gamle. Disse tankene hadde jeg ikke da jeg ble gravid, da var jeg kun lykkelig og takknemlig over å bli mor.

JEG GRÅT OG KLAGDE

Som småbarnsmor med venninner som har store barn, ble det en kontrast på den fronten også. De var ferdige med tiden hvor barna var i fokus og kontakten avtok betraktelig. De var ikke interessert i å tilbringe søndagene med grilling i skogen

sammen med Linnea eller dele ferieopplevelsene våre på leide hytter sammen med andre barnefamilier.

Av og til ble jeg med den gamle venninnegjengen ut på middag eller på kino. Og jeg merket det fortsatt ikke selv, at jeg snakket om det samme hver gang vi møttes. Jeg terpet på hvor trist det er for oss og spesielt Linnea som ikke har noen familie rundt seg. Jeg forsterket det med å gråte litt, for jeg ble så lett sentimental når jeg satte ord på det overfor andre.

En kveld jeg ble invitert på jentekveld hos en av barndomsvenninnene mine og drakk vin, kom de samme

var jeg den eneste som skulle tidlig opp med et lite barn. Da jeg dro derfra, følte jeg det godt at jeg hadde fått trøst og blitt forstått, for jeg mente selv at jeg hadde all grunn til å få forståelse på grunn av livssituasjonen min.

EN VIKTIG SAMTALE

Dagen etter våknet jeg opp med hodepine. Bjørn tok seg av Linnea og jeg lå lenge i sengen og tenkte på alt jeg ikke hadde i livet. Jeg følte meg uheldig og mislykket sammenlignet med alle andre. Jeg var ikke forberedt på at Line, barndomsvenninnen min og vertinnen fra

«Jeg følte meg som et offer, og jeg snakket om det hele tiden.»

gårsdagen, skulle ringe meg den dagen, men det gjorde hun.

Hun fortalte at resten av jentegjengen hadde pratet om meg etter at jeg gikk og at alle var helt enige om at de knapt orket å være sammen med meg mer fordi jeg var så fylt med selvmedlidenhet. Hun sa at jeg hadde endret meg og at det aldri var et positivt ord som kom ut av meg lenger.

– Vet du det, at vi jentene møtes mye oftere enn det du vet, fordi vi ikke orker å høre deg syte og klage hele tiden?

Hun fortsatte med å si at de andre fikk dårlig samvittighet bare de nevnte noe som var knyttet til familien sin, fordi jeg reagerte så sterkt med klaging over alt jeg ikke hadde.

– Det blir altfor mye negativt! sa hun og ba meg om skjerpe meg og tenke mer på alt det jeg faktisk har i livet mitt.

Hun ramset opp at vi hadde fått et frisk barn og er friske selv, vi har god økonomi og jobber vi trives i. Så sa hun noe vesentlig, hun sa at jeg burde bruke energien min på å bygge et godt og stabilt nettverk rundt Linnea fremfor å klage på alt jeg aldri kan få gjort noe med uansett.

TAKKNEMLIG

Hadde det ikke vært for at Line er kjent for sin tydelighet og at vi har vært venninner i flere tiår, så hadde jeg slengt på røret. Men jeg lyttet til henne og selv om kritikken selvfølgelig såret meg, visste med en gang at det hun sa var helt sant. Jeg følte meg jo som et offer, og jeg snakket om det hele tiden.

Det ble til at jeg dro til Line den kvelden og fikk snakket ut. Jeg gråt da også, men vi hadde en konstruktiv og viktig samtale. Hun fikk meg til å innse at jeg måtte gjøre noen grep, slik at Linnea får knyttet gode og varige relasjoner til andre. Og i løpet av kvelden forsonet jeg meg faktisk med at jeg ikke kan få gjort noe med familieforholdene våre, men at det finnes mange der ute som også ønsker og trenger gode relasjoner.

Vi har pusset opp kjellerstuen og innredet den slik at Linnea kan ha overnattingsbesøk. Vi inviterer foreldrene til Linneas lekekamerater til oss og vi har opparbeidet oss mange verdifulle vennskap med andre familier. I det store og hele har denne endringen vært berikende. Det gjelder å se muligheter i stedet for begrensninger, og det gjør jeg nå. Takket være en god venninne som hadde mot til å si fra. •

«De blå sidene» er innsendte historier fra lesernes hverdag. Navn på personer og steder er forandret, og personene på bildet er ikke identiske med noen i historien.

*«Det er ikke din feil
at mamma oppfører
seg som hun gjør.»*

Ekskona ville ha ham tilbake

Petters ekskone nektet meg, hans nye kjæreste,
adgang til familieselskapene. Men heldigvis slo barna
hans ring rundt meg.

Petter og jeg var begge skilt da vi traff hverandre for tre år siden. Det var våre respektive som hadde bedt om skilsmisse, så vi slipper i hvert fall å ha dårlig samvittighet for å være den som brøt opp.

– Det holder med sårheten av å ha blitt vraket, sa Petter ved vårt første møte. Han sa det med et smil, men alvor et lå på lur. Jeg kjente meg igjen. Mitt eget oppbrudd hadde gjort meg både nedstemt og lei meg.

Det var godt å møte en

som Petter. Han har et lyst blikk på det meste, og har evnen til å tenke positivt, selv om situasjonen er aldri så mørk. Petter gjør meg glad, og han sier det samme om meg. Det er mye likt i vår fortid. Vi var begge gift i nesten 40 år, og vi har jevnaldrende barn og barnebarn. Vi bidro begge like lite for å få våre tidligere ekteskap til å fungere. Det var ingen gnist tilbake. Kun bekvemmelighetshensyn fikk oss til å bli værende. På et vis var det en lettelse da våre ektefeller ville skilles. Prosessen ble en påkjennning, men det handlet mest om frykten for å skulle trå inn i ukjent land.

NEKTET Å MØTE MEG

Min eksmann og jeg er godt forlikt i dag. Han kommer også godt overens med Petter. Vi kan møtes i familiesammenheng med våre to felles barn og slå av en prat uten problemer. Petter har to døtre og en sønn. Jeg er blitt tatt godt imot av dem, alle tre. Petters barnebarn kaller oss Bestis og Jorunn. For mine barnebarn er vi Bestemor og Petter.

Det var Petters ekskone Bente som kompliserte det hele. Hun avviste tvert å møte meg. For familiefredens skyld fant vi oss i at jeg ikke var en naturlig del av sammenkomsten innen Petters familie. Bente anonserte at dersom jeg kom, ville hun ikke komme. Alle fant det urimelig at hun styrte som hun gjorde, men vi fant oss i det av hensyn til barnebarna. Paradokset var jo tiden som hadde gått. Det var fire år siden Petter og Bente ble skilt. En skilsmisse hun tok initiativet til. Likevel hadde hun bestemt seg for ikke å like meg. Ina, en av Petters døtre, sa det rett ut, at moren kanskje ikke var ferdig med Petter. At hun angret, og ikke ville godta at han var i et nytt forhold.

HAN FEIRET JUL MED HENNE

Om dette sa Petter til meg: – Det er i så fall en realitet jeg ikke kan forholde meg

til. Jeg vil alltid være glad i Bente, som mor til mine barn, og ut fra minner fra alle årene da ting fungerte mellom oss. Men vi går videre hver for oss. Jeg håper Bente også etter hvert finner en hjertevenn å dele livet med. En som kan fremelske alle de gode sidene jeg vet hun har. – Og som du ikke lenger fant viktig å gjøre, like lite som jeg var interessert i å se min eksmanns gode kvaliteter, sa jeg ømt og kysset ham.

Vi visste begge at det må vilje til for å få et forhold til å vare. For både Petter og meg, og våre ekser, hadde denne viljen sluknet underveis. Derfor virket Bentes væremåte helt uforståelig. Var det virkelig slik at hun angret? Var det derfor hun inviterte Petter til å feire jul sammen med henne og resten av familien, uten meg? Anledningen var julaften i fjor da Bente inviterte hele familien til julemiddag. Jeg hadde ingen innvendinger. Vi var i utgangspunktet invitert til min datter og hennes familie, men dit kunne jeg fint gå alene.

– Bestill flybilletter og reis, sa jeg til Petter.

Han hadde sitt tidligere familieliv i en liten bygd på Sørlandet. Petter dro, og kom hjem andre juledag, i godt humør og med mange hilsninger i bagasjen. Det hadde vært en hyggelig julaften, med god mat og god stemning.

– Det var utrolig fint å være sammen med barn og barnebarn, og det ble sent før vi kveldet. Jeg bodde jo hos Ina og familien, og vi ble sittende lenge oppe og prate da vi kom hjem dit igjen.

HUN TRYGLET

Petter stoppet opp og så på meg. Jeg kjente det ansiktsuttrykket. Det var noe han hadde på hjertet, men som var vanskelig å fortelle.

– Bente ville at jeg skulle overnatte hos henne, sa han så. – Hun hvisket det til meg i ett av de få øyeblikkene vi

var alene. Jeg avslo, vennlig, men bestemt. Hun gjentok forslaget idet vi skulle gå. Da hadde hun forsynt seg godt av både vin og akevitt. Hun nærmest tigget meg. Ina hørte og så det hele. Vi syntes det var trist og leit, begge to.

– Da vet vi jo det, at Bente fremdeles har følelser for deg, sa jeg og bet meg i leppen. Jeg var trygg på Petters kjærlighet til meg, men det var likevel litt underlig å få bekreftet at ekskona ville ha ham tilbake.

– Vet du, Jorunn, jeg tror det handler mer om ensomhet enn om følelser, sa Petter. – Men både ungene og jeg er nå enige om at det må settes noen grenser. Når Inas yngste skal døpes om en måned, er du også invitert. Om Bente da velger ikke å komme, får det bli hennes problem. Jeg håper du blir med?

Jeg gikk med på å bli med. Bente uteble, og da vi kom, følte jeg meg som en inntrenger, men fikk straks klar beskjed av Ina.

– Det er ikke din feil at mamma oppfører seg som hun gjør. Pappa har rett til å gå videre med liver sitt, og du skal ha din plass i familien vår. Petters tre barn, voksne og fornuftige, sto samlet rundt meg. Jeg ble varm om hjertet, samtidig som jeg fornemmet tristheten over at moren oppførte seg så egoistisk.

Det har gått et halvt år siden barnedåpen, og i mellomtiden har Bente truffet en mann som hun har knyttet seg til. Barn og barnebarn snakker pent om ham. Om en uke skal Petters eldste barnebarn konfirmeres, og Bente har takket ja. Vennen hennes skal også være med. Jeg er spent på vårt første møte, men mest på å få det overstått. Med en ny venn ved sin side vil Bente forhåpentlig kunne slappe bedre av. Petter og jeg krysser fingrene for at dagen skal bli god og minnerik. Det har vi alle fortjent. •

Mine umulige døtre

Som barn var de stort sett gode venner, men som voksne var døtrene mine stadig i tottene på hverandre. Til slutt satte jeg foten ned!

Jeg giftet meg ung, vettløst forelsket i byens storsjarmør. Jeg så ingen feil hos ham, dem fikk jeg høre alt om av andre. Men blind som jeg var, ga jeg hans frieri et rungende ja. Barna kom tett, så tett at jeg ble lenket til kjøkkenbenken og barna frem til den yngste begynte på skolen. Da fortsatte jeg der jeg slapp, og fullførte datidens handelsskole.

Som voksen kvinne fikk jeg straks jobb. Men så falt bomben ned. Min mann var ikke bare drikkfeldig, men også notorisk utro, viste det seg. For å gjøre en lang historie kort; vi ble skilt, og jeg beholdt huset og omsorgen for døtrene våre.

Jeg vet ærlig talt ikke hva som skjedde underveis, for jeg så på oss som en sammensveiset familie, fem søstre og mor, med en far som hentet dem til tilfeldige samvær. Selvsagt var det normal søskenkrangel, men når krangelen hadde roet seg, satt de fredelig i sofaen, eller lå tett inntil hverandre på gulvet foran barne-TV.

Tiden gikk, barna begynte på videregående skoler, to av dem ble førskolelærere, én ble tannlege og de to eldste ble sykepleiere. Jeg var stolt over at jeg hadde greid å foster dem opp alene, og stolt over at de selv i årevis hadde slitt og strevd for utdannelsene sin. Du milde himmel!

Jeg sitter her og vet ikke hvor jeg skal begynne! Hvor i all verden kom uvennskapene, baktalingen, sladderer og beskyldningene fra?

MISUNNELSEN FLORTERTE

Jeg vet ikke. Jeg vet bare at da de ble voksne kvinner og vel etablerte med mann og barn, så var de ikke sammensveiset lenger. Nå var det en form for misunnelse som florerte. Den og den hadde finere møbler enn den andre, og var derfor en snobb. En annen hadde sagt noe nedlatende om en av de andre, og det oppsto full krangel og rødglødende SMS-er. Deretter lange og hyppige mail skrevet i en snerrende tone.

Midt oppi alt dette ble jeg søppelbøtten. Jeg ble fortalt hva den og den hadde sagt og gjort, ikke bare om det som hadde skjedd der og da, men langt tilbake i barndommen, om episoder som de ikke engang husket riktig, og som jeg måtte korrigere! Noen ganger kunne jeg ikke annet enn å le fordi det dreide seg om bagateller.

MIDT I DRAMATIKKEN

Jeg ble passet på som en smed så jeg ikke skulle gjøre forskjell på barnebarna. For dessverre, det er nesten beklagelig å måtte si det, bosatte de seg alle i den samme byen som de vokste opp i, og dermed befant jeg meg

midt i dramatikken. Så langt sank noen av dem at de til og med holdt barna sine, søskenbarna, fra hverandre når krigene oppsto.

Jeg gikk rundt som på nåler, og passet på at barnebarnas bursdagsgaver kostet nøyaktig like mye. Strikket jeg noe til dem, måtte det ikke strikkes en kostbar alpakkagenser til en og i vanlig saueull til en annen!

På et tidspunkt måtte jeg kaste fra meg søppelbøtteren. Det begynte med at jeg la på telefonen når de klagde

barn og kranglet om hvem som skulle ha hva av det lille han hadde av jordisk gods. Faren eide ikke stort, den notorisk utro storsjarmøren hadde endt opp som en av byens alkiser. Jeg lukket ørene og gikk min vei.

Jeg orket ikke å høre på dem. Orket ikke se dem slåss om pipen, Zippo-lightersamlingen og yndlingsjakken hans. De siste årene hadde de faktisk brydd seg mye om faren sin, prøvd å ta vare på ham og se til at han i det minste hadde mat på bordet.

«Min mann var ikke bare drikkfeldig, men også notorisk utro, viste det seg.»

på hverandre. Da avbrøt jeg samtalen med at «dette tar jeg ikke stilling til». Men det hjalp ikke. En halv time senere lå det som regel en lang mail om hva den og den hadde sagt og gjort, inkludert en analyse om den andre.

«Hun er syk, hun må oppsøke hjelp», var gjengangeren fra dem alle fem. Så ble faren deres alvorlig syk midt i en uvennskapsperiode. Tre av dem var ikke på talefot med hverandre akkurat da.

Etter at faren var død og lagt i jorden, sto fem voksne

Men også dette ble gjensstand for krangling. Hvem brydde faren seg mest om? Og hvem av dem hjalp ham mest og besøkte ham oftest?

SOM GRIBBER VED DØDSLEIET

Jeg har fått vite at også ved hans dødsleie, under hans siste timer, sto de der, alle fem, og kranglet over hodet hans. Herregud, at det går an! Nå var de igjen inne i en krangel som manglet sidestykke. Og det varte lenge. Jeg sørget, gråt, ba til og med til Gud om hjelp. Jeg ga opp de månedlige middagsarrangementene

hjemme hos meg selv. Den og den kunne ikke komme hvis den og den var der.

Så jeg lagde et skriv. Et slags «livstestament». Det gikk ut på at hvis jeg skulle bli syk og hjelpeløs, så skulle det offentlige ta seg av meg, og ikke døtrene mine. De skulle holde seg langt unna meg. Jeg lagde også en liste med fotografier, over hvem som skulle ha det og det av smykker, også videre.

Alt ble spesifisert til den minste detalj. Resten skulle kastes ellers gis bort. Jeg føydde til at begravelsen trengte de heller ikke å bry seg med, dette for å unngå å møtes. Det var avsatt midler både til kiste og gravstein, de trengte ikke å løfte en finger og de trengte ikke å se hverandre en gang, i forbindelse med avslutningen av mitt liv.

Så sendte jeg brevene med bilder til den enkelte, med en liksomkopi til et kjent advokatnavn i byen. Jeg tok sjansen. Regnet med at de ikke ville våge å sjekke sannhetsgehalten i biten med advokatnavnet.

DE KOM I SAMLET FLOKK

Det gikk nesten to uker før den første reaksjonen kom. Det var den yngste, hun som hadde vært den «snilleste» av dem. Hun sa at det var forferdelig å lese det jeg hadde bestemt. Og at hun hadde grått i flere dager.

– Hvor mange tårer tror du jeg har felt på grunn av dere, repliserte jeg. Tre dager gikk. Da ringte den eldste, spak og lavmælt.

– Mamma, da! Er ikke dette å gå for vidt, du er bare 67 år og planlegger din egen død?

– Med døtre som de jeg har, er man nødt til å planlegge og passe på alt, smelte jeg tilbake, som et maskingevær.

Den neste dagen ringte det på døren. Der sto en av de fem kjekke svigersønnene mine. Han omfavnet meg og sa at han var lut lei av all baktalingen og kranglingen. Og at han nå hadde snakket med de andre. Det viste seg at alle var like lei av

dette. Til og med de eldste barnebarna hadde uttrykt sin irritasjon og avsky for mødrenes krangling.

FAMILIERÅD

De holdt et stort familieråd, der de eldste barnebarna også deltok. Og så, en måned etter å ha mottatt «testamentet», kom døtrene i samlet flokk til meg. Ytterst på stolkantene satte de seg, rundt det store spisestuebordet der vi hadde hatt så mange hyggelige middager,

men der de også nesten hadde kastet kniver på hverandre. Med hendene klammende rundt håndveskene sine så de vekselvis bekymret på meg og på hverandre. Hvem skulle begynne denne samtalen?

Jeg skal ikke gjengi alt som ble sagt denne kvelden, men det var tydelig at alle nå var innstilt på en vennskapelig tilnærming til hverandre. Tonen var myk, nærmest ydmyk, det falt noen tårer, og det ble mange klemmer.

Noen måneder er gått siden dette, og freden hersker fortsatt. Er de uenige, kommer de uansett ikke til meg med problemene lenger. Jeg har igjen begynt med familiemiddagene våre, og stemningen har vært god. Jeg krysser fingrene for at det skal fortsette slik. Kanskje «testamentet» mitt endelig fikk åpnet øynene deres for hva de drev med, og gjort dem til voksne og reflekterte kvinner. Det var jammen på tide! •

SPØR

Lise

Lise Lotte Winther-Bay
Journalist

Kjære leser!

Jeg svarer på alt som opptar deg i livet; om familie, vennskap, forhold – og det du ikke tør å spørre andre om!

Spør Lise, Norsk Ukeblad,
postboks 4980, 0441 Oslo
Mail: sporlise@egmont.com

Getty Images

Jul sammen

Jeg ble skilt i januar. Nå nærmer vi oss vår første jul som skilte. Jeg har gruet meg lenge. Det er nemlig Tor som skal ha barna. Jeg hadde dem i påsken, og de bor fast hos meg. Han har ny samboer, noe som for meg er vondt og vanskelig. Vi vi fant likevel en løsning. Det er jeg takknemlig for. Vi skal feire jul sammen. Denne julen skal hans samboer til sine foreldre. Hun ville det selv. Det må nevnes at hun ikke er årsaken til vårt brudd. Selv om jeg ikke ville bli skilt, er det ingenting galt med hans nye samboer. Hun er en flott dame. Så jeg skal altså feire jul hos Tor, med barna, og de gleder seg veldig. Jeg er glad for at vi har fått

bestemt dette i god tid. Han skjønte nok enda mer enn meg hvor viktig det var for barna. Første dag skal Tor og barna til meg. Vi bor nemlig ikke langt fra hverandre. Jeg håper at vi kan fortsette slik. Også med hans samboer med tiden. Det er ikke slik at jeg prøver å få ham tilbake. Senere i julen skal barna på fjellet med Tor og kjæresten. Det er greit. Jeg trenger også litt tid alene. Dette skrives for å understreke hvor viktig det er å søke løsninger. Uansett hva det gjelder. Og spesielt når det er barn med i bildet. På grunn av dem vil Tor og jeg livet ut være en familie.

Beste hilsen,
Karianne (45).

LISE SVARER:

Kjære Karianne, takk for at du tok deg tid til å dele. Man må ofte prøve seg frem, finne løsninger som passer begge parter og ikke minst barna. Så fint at dere bor nære hverandre. Det virker som begge parter er innstilt på å trygge barna og gjøre en vanskelig situasjon lettere. Julen er en følsom tid for meg. Godt at dere fikk ordnet lenge før feiringen. Barna ønsker selvsagt at dere skal være venner. Selv om vi som voksne noen ganger må svelge noen kameler, så får vi heller gjøre det – for deres skyld. Det er også fint å ta barna med på juleforberedelsene. Enten det dreier seg

om kakebakst, eller «denne boksen kan dere ta med til pappa. Det er kakene han liker så godt». Vær så raus du kan. At vi som voksne bekymrer oss, gruer oss og har aleneangst, skal ikke overføres til barna. De har sine egne tanker og engstelser over det som har skjedd. Og så godt vi makter bør deres følelser tas hensyn til. Lett å si, vanskelig å gjennomføre, jeg vet det. Så igjen takk for et positivt innlegg – og lykke til alle dere som sliter med disse tanker og vansker. Søk hjelp om det blir altfor tungt. Gjelder det julefeiringen: Gjør som Karianne. Finn en løsning i god tid før jul.

NISSEN PÅ LÅVEN

Har du noen gang sett fjøs-nissen? Det har jeg! Han er liten og har grå lue og langt grått skjegg. Min mann mener det var katta jeg så. Den er ganske gammel og rufsete, den også, men uansett setter jeg ut grøt til nissen hvert år. Og den blir borte!

Hilsen en odeljente på Nes

LISE SVARER:

Nei, jeg har aldri sett fjøs-nissen. Heller ikke alver eller andre mer mystiske vesener. Det trenger ikke å bety at de ikke finnes. Hvem vet, kanskje alle og enhver får besøk av nissefar til jul? Kanskje også nissemor? Som barn satte jeg ut grøt. Riktignok hadde vi ingen låve. Den ble satt i et skjul bak garasjen. Og ja! Det hendte at noen hadde spist litt. Kanskje en katt, noen fugler, eller en musemor, har jeg tenkt. Men for alt jeg vet kan det være en fjøs-nisse på ville veier.

ER HAN HOMOFIL?

I fem år har jeg vært samboer med Pål. Flere ganger har jeg lurt på om han er homofil. Mest fordi han ikke er spesielt interessert i sex. Han har hatt en samboer før meg. En gang fortalte hun meg at også hun lurte på om han egentlig likte kvinner. Den gangen var jeg nyforelsket og trodde hun var sjalu. Jeg har spurt ham flere ganger hvorfor han ikke er mer fysisk interessert. Er det noe galt med meg, for eksempel? Han forsikrer hvor glad han er i meg. «Jeg er bare laget slik», sier han. Pål har et par venner som andre

påstår er homo. Nå vet jeg virkelig ikke hva jeg skal tro eller mene. Alt jeg vet er at jeg savner at han tar initiativ til sex. Ellers har vi det bra, men mangelen på fysisk nærver plager meg.

Hilsen Else-Marie (55).

LISE SVARER:

Det kan jo hende han snakker sant. At han ikke er så ivrig på sex. Alle har ikke det samme behovet. En problemstilling som kan gjøre et samliv vanskelig – for begge parter. Å være i seksuell utakt, enten det gjelder hvordan dere vil ha det eller frekvensen, har ødelagt mange forhold. Selv om mye annet er bra, høres det ut som det skaper en avstand mellom dere. Jeg regner med at du har prøvd å prate med ham. Har dere søkt hjelp? Forklar ham hva du føler. Hva savnet – og mistanken – gjør med deg. Du går jo der med uforløste lengsler og behov. Det er ikke sikkert han forstår det hvis du ikke sier det rett ut. Ingen av oss er tankelesere. Å søke hjelp kan gi kaste lys over mye som ellers ikke kommer frem. At han har venner som folk sier er homo, trenger ikke å bety noe. Men selv sagt, det kan være at han selv har slike følelser. Prat om det! Lykke til.

SÅ MANGE BRUDD

Jeg er en eldre dame som forferdes over skilsmissetallene. Jeg tilhører visst generasjonen som «holdt ut». Ekteskapet var ingen vei belagt med roser den gang heller. Vi hadde våre oppturer, men også nedturer.

Leser for barnebarna

Jeg er en lykkelig, leseglad bestemor som leser masse for barnebarna mine, store som små. Jeg har syv av dem. Når vi en sjelden gang alle er samlet, blir det stille i stua når jeg kommer med eventyrbøkene. Selv 12-åringen vil høre. Jeg tror slike lesestunder er veldig viktige for å samle familie og venner. Jeg leste mye for mine egne barn. En arv de har ført videre til sine. Jeg er mektig stolt av familien min. Vi er en nært knyttet gjeng. Det skyldes mer enn lesingen.

Beste hilsen fra en mormor i 70-årene.

LISE SVARER:

Kjære deg, dette høres veldig hyggelig ut. Å være samlet rundt mormors lesing gir barna noe helt spesielt. Det stimulerer, og forskning viser at det gir bedre konsentrasjon og fokus. De lærer også på en god måte å holde seg i ro. Som du skriver, det blir stille i stua. En styrket ordforståelse og ordutvikling får de også. Dette er bra å ha med seg både før skolestart og oppover i klassene. I hodene deres skaper de seg sikkert bilder av troll og hva-det-måtte være du leser om. Inni seg kan de spinne videre på historiene. Kanskje skapes det nye eventyr? De er også heldige å få høytleseren for seg selv. Full oppmerksomhet, med andre ord. En positiv stund for barna – og tenk så herlig at bestemor har tid. Travle foreldre har ikke alltid det. Mye godt å si om dette, med andre ord. Kos dere videre.

Men jeg hadde ingen mulighet til å klare alt alene. Da vi ble eldre, var vi glade for at vi valgte hverandre. Det var en stor trygghet i å være to. Nå er han borte, og jeg savner ham – også kranglingen. Barnebarnet mitt sier at det har vært skilsmisser bestandig. Jeg svarer at da jeg var ung, kjente jeg ingen som var skilt. Det var uhørt. Noe en ikke snakket høyt om.

Hilsen Adeleide på 87 år

LISE SVARER:

I begynnelsen av forrige århundre var det ganske riktig ikke mange som ble skilt, og prosessen var nokså omstendelig. Ikke bare tok det lang tid å bli skilt, men du måtte også komme opp med

en årsak. Det var ikke nok at man bare ville eller ikke passet sammen. I tillegg var det vanskelig for en kvinne å klare seg alene. Hun var avhengig av mannens bidrag til husholdningen. Svært få kvinner var i arbeid. Det sies at det har vært skilsmisser like lenge som det har vært ekteskap. Visste du at flest skilles i januar? Kanskje folk ønsker å vente til julehøytiden er over? Slik skal det også ha vært i eldgamle tider, selv om grunnen kanskje var en annen. Som at folk måtte samles om førjulsarbeidet og matproduksjonen. Kirkens folk hadde også mer enn nok å gjøre – og utsatte denne type pliktarbeid til etter nyttår.

PERFEKT PIPPI: Inger Nilsson ble megastjerne da hun fikk rollen som Pippi. Hun var bare åtte år gammel da hun slo ut 8000 andre jenter på audition.

Gratulerer med dagen, Pippi!

Hadde det ikke vært for Knut Hamsun, hadde Pippi kanskje vært litt annerledes enn hun er. Denne måneden fyller verdens sterkeste jente 80 år!

TEKST: Jorunn Egeland FOTO: Wikimedia commons, Digitalt museum, Cappelen Damm

Verden fikk først møte Pippi Langstrømpe 26. november 1945. I dag er 80-åringen en av våre mest populære barnebokfigurer. Historiene om Pippi er oversatt til 80 språk, og bøkene er solgt i over 70 millioner eksemplarer. Og barna elsker fremdeles den sjarmerende rødtoppen.

Historien om hvordan Pippi ble til, er fortalt så mange ganger at Astrid Lindgren selv innrømmet at hun knapt orket å gjenfortelle den. Datteren Karin var syk med lungebetennelse i 1941 og hun ba moren fortelle et eventyr.

– Fortell om Pippi Langstrømpe, sa hun.

Og det gjorde Astrid. Den neste tiden fikk Karin og venninnene høre mange historier om Pippi.

Astrid lot seg inspirere av både filmer og bøker da hun diktet historiene. Stumfilmstjernen Mary Pickford har fått æren av å være en av inspirasjonskildene. Hun spilte ofte roller med samme lynne som Pippi, og enkelte trekk kan faktisk knyttes direkte til Pickford-filmer. Blant annet spilte Pickford en jente som bodde alene og hadde en stor hest i huset. I en annen film vasker hun gulvet ved å knyte børster på føttene – akkurat som Pippi.

En annen som inspirerte Astrid, var den rødhårede hovedpersonen i «Anne fra Bjørkely». På svensk blir boken kalt «Anne från Grönkulla», noe som sies å ha inspirert Astrid til å navngi Pippis hus Villa Villekulla.

INSPIRERT AV KNUT HAMSun

Knut Hamsun var også med på å inspirere Pippi. Astrid elsket «Sult», og sammenlignet seg selv med hovedpersonen. I «Astrid Lindgren: En livsskildring» av Margareta Strömstedt fra 1977, siterer forfatteren Astrid som forteller hvor hysterisk morsom hun synes «agent Happolati» er, en karakter som hovedpersonen dikter opp og skrøner om til en tilfeldig mann.

– Kanskje Pippi Langstrømpe aldri var blitt en så stor løgner hvis ikke Hamsun hadde sittet på en trebenk og løyet uhemmet om den fantastiske Happolati, fortalte Astrid.

Faren til Pippi er kongen på Kurrekurreduttøya. Denne historien er inspirert av den svenske sjømannen Carl Pettersson, som i 1904 forliste i Ny-Guinea. Her ble han boende i 17 år, giftet seg med datteren til en mektig høvding og ble beskrevet som både prins og konge.

Men også personer i Astrids omgangskrets ble brukt som inspirasjon. Karins klassevenninne Sonja Melin inspirerte både utseendet og personligheten til Pippi.

– Hun surret rundt på egen hånd, så full av liv, sa Astrid.

Astrid husket også en sommer fra barndommen, da hun var på ferie med familien. Et av husene i området ble leid ut til en ung kvinne som hadde en hest på verandaen. Dette gjorde dypt inntrykk på unge Astrid.

DÅRLIG FILM

Suksessen til Pippi-bøkene gjorde at filmbransjen begynte å snuse på historiene. Dette satte Astrid pris på, siden hun var veldig glad i å se film.

Den første filmen ble dessverre en katastrofe, i hvert fall i Astrids øyne. Filmen «Pippi Långstrump» fra 1949 hadde en voksen skuespiller i hovedrollen, 26 år gamle Viveca Serlachius. Tommy og Annika ble spilt av barn, og dette gjorde filmen lite troverdig. Regissøren la også nye elementer til historien, blant annet en kjærlighetshistorie som ikke hadde noe med Pippi å gjøre.

Astrid ble så opprørt at hun senere ble dypt involvert i alle filmatiseringene av hennes bøker.

Så lyktes da også de neste filmene langt bedre enn den første. Filmene og TV-serien om Pippi er en viktig del av barndommen til de fleste barn i Skandinavia. Hoved-

rolleinnhaver Inger Nilsson gjør fremdeles intervjuer om tiden som Pippi, og de fleste kan synge med på «Här kommer Pippi Långstrump».

Melodien til den kjente tittellåten ble skrevet av jazzmusiker Jan Johansson, mens Astrid selv skrev teksten. Johansson lot seg inspirere av afrikanske rytmer, særlig blåseorkesteret Ghana Police Orchestra, da han skrev melodien.

Kort tid etter at han hadde skrevet melodien, omkom Johansson i en bilulykke, 37 år gammel. Etter dette tok jazzmusikeren Georg Riedel over, og han har skrevet en stor del av de mest kjente Astrid Lindgren-sangene.

TOMMY BLE PIPPI

Astrid var fornøyd med Pippi-filmene, og Inger Nilsson var den perfekte Pippi. Selv har Inger fortalt at hun slett ikke var like modig som jenta hun spilte. Blant annet syntes hun hesten var skummel.

– Jeg var jo så liten da vi begynte, og hesten var så enormt stor. Jeg var livredd, har hun sagt til Aftonbladet.

For å løse situasjonen fikk Pär Sundberg, som spilte Tommy, på seg Pippi-kostymet og parykken og satte seg på hesten. Fra da ble scenene med Pippi på hesten spilt inn bakfra, slik at ingen så hvem som egentlig skjulte seg under de røde flettene. Pär måtte for øvrig også til pers da Pippi skulle få en stor pytonslange rundt halsen.

Apen herr Nilsson var heller ikke Ingers favoritt på filmsettet.

– Han likte ikke noe særlig å filme, og fremfor alt likte han ikke meg noe særlig. Han kunne bite ganske kraftig, har Inger sagt, og forteller at han måtte bindes fast på henne, noe som gjorde ham så redd at han både tisset og bæsjet på skulderen hennes. •

BLE REFUSERT: «Vedlagt tillater jeg meg å sende et barnebokmanuskript, som jeg med full fortrøstning imøteser i retur snarest mulig,» skrev Astrid Lindgren da hun første gang sendte «Pippi Langstrømpe» til et svensk forlag. Og hun fikk rett i at manuset ble sendt i retur.

«Kanskje Pippi Langstrømpe aldri var blitt en så stor løgner hvis ikke Hamsun hadde sittet på en trebenk og løyet uhemmet.»

HØYT ELSKET: Barn over hele verden elsker Pippi. Da BBC skulle kåre tidenes beste barnebøker, havnet «Pippi Langstrømpe» på tredjeplass, kun slått av «Til huttetuenes land» og «Alice i Eventyrland».

ORIGINALHUSET: Filmens Villa Villekulla ble flyttet på slutten av 1970-tallet. Nå ligger huset i fornøylesparken Kneippbyn i Visby.

VERDENS BESTE: — Jeg har verdens beste mamma, rett og slett, sier Varg André og gir Kristina en god klem.

HUSKER DU RUMENSKE MIKAELA?

– Jeg måtte redde ungen, koste hva det koste ville

Husker du Mikaela? Stikkord er 1990, rumensk barnehjem, leppe-kjeve-ganespalte og hjertevarme Kristina som reddet henne. Nå er de mor og sønn.

TEKST: Siri Walen Simonsen FOTO: Siri Walen Simonsen og private bilder

En stor kasse med gamle papirbilder ligger på kjøkkengulvet i en koselig, liten leilighet sentralt i Oslo. Bildene dokumenterer en historie mange godt voksne nordmenn fortsatt husker fra 1990 da avisene og TV-stasjonene i Norge gjennom grusomme bilder viste oss virkeligheten på barnehjem i Romania. Små barn med funksjonsnedsettelser var stuert bort, kanskje for å dø. De levde uten stimuli og kjærlighet i skitt og elendighet.

Ett bilde i Rana Blad viste et lite, apatisk barn med leppe-kjeve-gane-spalte. Kristina Holst, som bodde i Mo i Rana på den tiden og var fostermor og adoptivmor, klarte ikke å se på det. Hjertet svulmet over, sjelen vrent seg. Hvordan kunne barn settes bort på den måten? Barnet trengte operasjoner!

– Jeg bestemte meg for å

redde ungen, koste hva det koste ville, minnes hun i dag.

DØDSLEIREN VENTET

Mikaela, som hun endte opp med å adoptere, er blitt til Varg André (38). Han smiler når adoptivmammaen begynner å fortelle, men ansiktet kommer fort i alvorlige folder. Han vil ikke tenke på hvordan livet hadde sett ut om det ikke var for henne. Da hadde han mest sannsynlig vært død for lengst.

– Da vi fant Mikaela i Brasov, skulle hun sendes til diktatoren Ceausescus' dødsleirer for barn fordi hun hadde det enorme hareskåret og ble sett på som sterkt deformert og påstått psykisk utviklingshemmet. Under diktatorens grusomme ledelse skulle alle barn med funksjonsnedsettelser gjemmes bort, ikke være synlige i samfunnet. I dødsleirene ble barna satt i bur. Dette kunne ha blitt en forferdelig

REDDET: Mikaela på flyet til Norge. Hun var tre år og underernært, med en total leppe-gane-kjeve-spalte som var som et åpent sår.

historie, sier mammaen.

Kristina er blitt 74 år og er en grenseløst stolt mamma. Drømmen om egne barn ble aldri oppfylt, men hun ble mor til tre likevel og fostermor til flere.

– Jeg husker nesten ingen ting fra barnehjemmet, minnes bare at jeg lå inntil veggen i en sprinkelseng, sier Varg.

– Du hadde ingen dyne

eller pute, bare et laken. Og du lekte med skyggene på veggen. En psykiater sa at den leken sannsynligvis reddet deg fra å bli gal, legger Kristina til og klapper ham mykt på skulderen.

SJOKKERENDE

Da Ceausescu ble skutt 2. juledag 1989, fikk verden innsyn i et land som hadde vært lukket for omverde-

nen. Hva som opprørte og sjokkerte hele resten av verden, var forholdene i barnhjemmene. I Norge ble det spontant opprettet innsamlingsaksjoner.

– Jeg var med på å samle inn klær og leker som ble lempet inn i store lastebiler. På det tidspunktet var jeg 39 år, gift, hadde ansvaret for to barn og var i gang med å ta artium gjennom voksenopplæringen. Aldri glemmer jeg dagen da jeg så bildet av det alvorlig syke barnet. Øyvind, mannen min, hadde en tjenestehund som pleide å få i oppgave å bære avisen til meg, og det gjorde den også denne dagen. Jeg åpnet Rana Blad og så det store, åpne såret som dekket nesten hele ansiktet. Bildet brente seg fast, forteller hun.

«Gutten er sigøyner», var bildeteksten i avisen. Hva hjertevarme Kristina visste sikkert, var at barnet måtte bli operert. I Norge.

– Jeg bestemte meg for å sette i gang en innsamlingsaksjon og kontaktet en lokal bank som ville være samarbeidspartner. 380 000 kroner ble samlet inn i rekordfart, og det var mye penger, minnes hun.

Hjertet brant. Kristina reiste ned, og engelsklæreren Margo, som journalisten fra Rana Blad hadde bodd hos, ble guide og tolk. Hellet i dette var at hennes mann var en gammel studiekamerat av borgermesteren i byen.

– Borgermesteren fikk tak i foreldrene til Mikaela, for ja, det viste seg at gutten var en jente. I utgangspunktet var det min tanke at hun skulle bli operert og få flytte hjem til familien sin, minnes hun.

Mikaelas foreldre bodde i slummen og hadde til sammen 11 barn, og det ble tidlig klart at det ikke var aktuelt å få den syke datteren hjem til dem.

ENIGE OM ADOPSJON

Det første møtet med Mikaela er aldri blitt glemt. Bildet fra det øyeblikket henger fortsatt på veggen hjemme

MED MORMOR:
Mormor Bergljot
elsket Mikaela fra
første stund.

LYKKE: Kristina og Mikaela
en 17. mai i Asker. Livet var
blitt bra.

hos mammaen. Kristina sitter på huk og møter blikket til en treåring i sommerkjole. På kjolen er det et svidd merke som fortalte hvilken avdeling hun hørte til.

– Det var så skjørt og sterkt. Jeg visste da at hun var født 4. februar 1987. Da jeg kom på besøk i dagene etter, så jeg med egne øyne hvor elendig forholdene var. Kontoret til bestyrerinnen var fullt av leker, men de var satt inn i en glassmonter. Barna lå og vugget i sengene, understimulerte. Jeg får fortsatt gåsjud når jeg tenker på det.

Kristina hadde ett formål med sin første tur til Roma-

«Da jeg kom på besøk i dagene etter, så jeg med egne øyne hvor elendig forholdene var.»

Kristina

nia: Å bli kjent med Mikaela og gjøre henne trygg. Når bestyrerinnen dro hjem fra jobb, lurte hun inn vannmeloner og leker til henne og de andre barna.

– Jeg kledde på meg det samme hver dag for at Mikaela skulle kjenne meg igjen. Jeg gikk i en rosa drakt og hadde rosa neglelakk. Den første nærkontakten fikk jeg ved å stryke henne forsiktig på armen med to fingre. Da hun for første gang smilte til

meg da jeg gjorde det, var jeg fortapt.

Fortapt betydde en ting: De to hørte sammen. Fra da av var adopsjon ordet. Foreldrene til Mikaela ville at hun skulle adoptere datteren.

– Øyvind, mannen min, sa: «Hvis noen får til å redde dette barnet, er det deg», sa han.

LANG VEI

I tre år hadde Mikaela ligget i en seng, uten mulighet til

å gå rundt, og hun hadde derfor ikke lært seg å gå og løpe ordentlig, slik treåringer normalt gjør. Da Kristina 4. juli 1990 kom for å hente henne til Norge for operasjoner, brukte hun størrelse 19 i sko. Hun var veldig liten for alderen, og hun var underernært.

– Å se henne igjen var fantastisk. Hun kjente meg igjen, og da jeg satte henne i flysetet ved siden av meg, smilte hun til meg. Jeg visste at det ville bli en lang og krevende vei å gå for oss begge. Leppe-gane-kjeve-spalten gjorde at hun ikke kunne spise. Det ble brukt en stor tåteflaske for å få i henne grøt, samme type som man bruker på kopplam, med lang tut. Hun hadde

aldri smakt på mat, forteller mammaen.

Kristina ble skilt kort tid etter at hun kom hjem med Mikaela og flyttet til Asker. Hun hadde ansvaret for en liten jente, som aldri hadde hatt en smak på tungen, som fikk mat gjennom en flaske med stor smukk. Grøten ble pumpet inn. En ernærings-ekspert på Rikshospitalet ga råd om hvordan få henne opp i vekt.

– Hun var vant til å ligge

DRO TILBAKE: Da Mikaela var fem år, tok Kristina henne med tilbake til Romania for at hun skulle få møte sin biologiske familie. Her med moren Maria (tv.), som døde for mange år siden.

og spise og la seg på gulvet med en gang jeg kom med flasken. Jeg la et teppe under henne og flyttet teppet nærmere og nærmere sofaen, etter hvert opp i sofaen. Alt måtte skje gradvis og forsiktig, minnes hun.

NASJONAL YNDLING

«Hele Norge» engasjerte seg i Mikaelas historie den gangen. SAS sponset flyreisene. Det offentlige ga legehjelp gratis, hvilket betydde at Kristina kunne bruke de innsamlede midlene til advokater som jobbet for å få adopsjonen godkjent. De fikk også støttet foreldrene til Mikaela økonomisk.

– Da vi kom hjem til Norge, rådet plastikkirurgen oss til å bruke tid på å bli enda bedre kjent før det ble operasjon. Hun hadde åpenbart traumer og trengte å trygges. Men så fikk Mikaela lungebetennelse og ble innlagt på sykehus. Da ble det forgang, og hun ble flyttet fra barneavdelingen til plastikkirurgisk og fikk sin første operasjon.

Kristina stopper opp, ser på ungen hun ble så nært knyttet til. Det har gått mange år siden Varg og Kristina har snakket gjennom sin felles historie. Når de gjør det, flommer det over av følelser.

– Kirurgen mente Mikaela hadde vært gjennom en operasjon før, for de fant arrdannelse. Sannsynligvis hadde det gått infeksjon i såret, og det revnet. Hva

jeg tenker på nå, er alle de stakkars barna som ble igjen. Hva skjedde med dem? Jeg har aldri klart å glemme at storebroren til Mikaela hadde et barn med leppe-gane-kjeve-spalte, Bianca. Han ville at jeg skulle adoptere henne også, hvilket jeg ikke kunne. Heldigvis klarte vi å engasjere Røde Kors, og hun fikk en operasjon i Sveits. Men hvor hun havnet, og hvordan hun har det i dag, vet vi ikke.

Den hjertevarme damen sukker. Verden er full av triste historier. Altfor mange barn trenger fortsatt hjelp.

VILLE VÆRE GUTT

Mikaela utviklet seg både språklig, motorisk og sosialt. Livet med Kristina ga den blide jenta det gode livet alle barn trenger. Fra hun var tre til 18 år gikk hun gjennom ti operasjoner.

– De første årene var det en altoppslukende oppgave å sørge for Mikaela, men jeg studerte på sosialhøgskolen ved siden av og hadde to barn til å ta vare på. Det var et innholdsrikt og meningsfylt liv, fastslår hun.

Varg husker barndommen i Asker. Den var fin, men fem år gammel tenkte han at han helst ville være gutt.

– Alle trodde jeg var en gutt. Jeg ville helst leke med biler. Da jeg begynte i korps, fikk jeg lov til å ha uniform med bukser. Hadde ikke det gått, ville jeg ha nektet å være med, sier han og smiler.

– Det var godt du til slutt fikk bekreftet kjønnet ditt, nikker mammaen.

Men det tok tid. Mikaela var en jente i hele oppveksten. Hun gikk på skole, hadde venner og klarte seg bra, selv om dysleksi gjorde det tøft faglig.

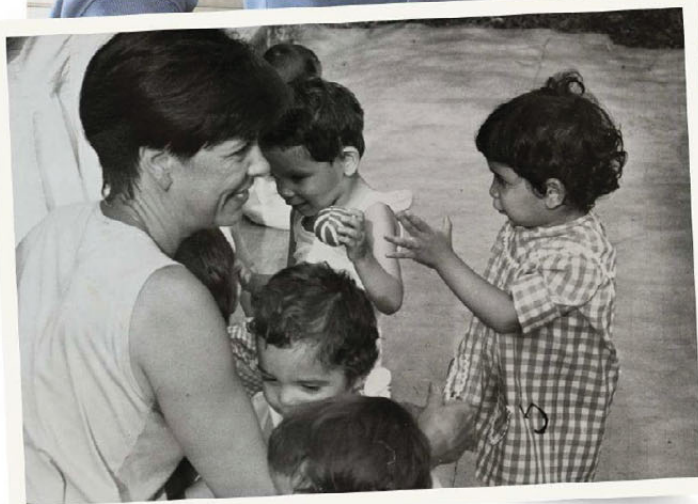
– Jeg har mange fine minner og husker da mamma og jeg ble invitert til lunsj på Statsministerens kontor. Da fikk jeg skoleboller og brus, forteller han.

– Det var åpne armer overalt. Da statsminister Jagland snakket om Mikaela i sin nyttårstale, fikk vi ha-

«Hun var vant til å ligge og spise og la seg på gulvet med en gang jeg kom med flasken.»

Kristina

OMSORG: Ingen har sånn omsorg for andre som mamma, konstaterer Varg. Vafler, mat. Alltid!

DET FØRSTE MØTET: Kristina møter Mikaela for første gang. På kjolen er det brennmerket hvilken avdeling hun bor på.

gen full av journalister som ville snakke med oss. På vei hjem fra lunsjen opplevde vi at drosjesjåføren ikke ville ha betalt. Han hadde sett oss som gjester hos Tande-P på TV.

De smiler til hverandre når de tenker tilbake, og Kristina legger til at de dro tilbake til barnehjemmet og hilste på Mikaelas familie da hun var fem år gammel. De har bilder fra den reisen.

– Mikaela kjente seg

igjen, og det var godt å møte familien hennes, men vi er begge glade for at vi kunne dra tilbake hit til Norge, fastslår hun.

KREVENDE UNGDOMSTID

Det var Kristinas oppfatning at det gikk bra med Mikaela i oppveksten, for hun hadde venner, spilte i korps og trivdes. Men virkeligheten til den adopterte jenta med den vonde historien, var også sår og vanskelig.

– Årene på ungdomsskolen var krevende. Jeg fikk etter hvert diagnoser som forklarte hvorfor. ADHD, noe på autisme-spekteret og kompleks posttraumatisk stresslidelse. Jeg husker at jeg trommet mye på stoler og bord, at jeg følte meg urolig og til tider ensom. Noe føltes feil, forteller han.

De to, en gang mor og datter, nå mor og sønn, har alltid vært åpne overfor

hverandre. De føler at de kan dele alt.

– Jeg er glad Kristina hentet meg. Da jeg som voksen reiste for å møte familien min, skjønte jeg hvor vanskelig det er å være sigøynere i Romania, sier han og gir mammaen en god klem.

– Tull og tøys, du skal da ikke gå rundt og føle takknemlighet. Vi var ment å skulle være sammen, det var en lykke for meg, kommer det kontant fra mamma. •

Arv – teori og praksis

For Theo Koritzinsky er det helt opplagt at hans egne barn ikke skal arve alt når han dør. Ikke minst er det også helt opplagt å snakke med dem om det på forhånd.

Foto: Siri Ø. Eriksen

Theo har gjort noe som få nordmenn gjør. Han har bestemt seg for å testamentere bort en stor sum til en hjertesak. Barna skal ikke arve alt – og det er de helt innforstått med.

”

«For meg er det viktig at verdiene jeg står for også får virkning på mitt personlige liv. Det er noe med ord og gjerning, teori og praksis.»

Snakk med barna om arv

I en middag med barna sine til stede, luftet Theo tankene sine om utformingen av testamentet sitt. Han lurte på hva de mente om at en god sum penger skulle gå til SOS-barnebyer.

– Min umiddelbare reaksjon var at dette synes jeg du skal gjøre, var Jan Koritzinsky beskjed til sin far – og hans to søstre har vært enige i det.

– Hvert enkelt menneske må spørre seg selv: Hva skal til for at verden skal bli et litt bedre sted for noen andre enn bare meg og mine nærmeste, mener Theo.

Han er glad for at hans egne barn også deler den oppfatningen, og at de er enige om at arven de tre barna vil sitte igjen med uansett blir stor nok.

– Jeg kunne sikkert gitt enda mer til veldedighet, men dette er jo ikke en enten/eller-greie. Vi må yte der vi kan yte. Ingen kan hjelpe alle, men alle kan hjelpe noen, som det heter i et av mine favorittsitat.

Ønsker du å vite mer om arv og testament?

Besøk [SOS-barnebyer.no/testament](https://sos-barnebyer.no/testament) eller kontakt oss for en uforpliktende prat.

Epost: arv@sos-barnebyer.no

Telefon: 23 35 39 00

TVILLINGSJELER: De møtte hverandre på en gård ved Mjøsa. I en kort periode levde de sammen i et sterkt, men turbulent kjærlighetsforhold. Men da Ruth (til høyre) døde i Auschwitz, forsvant gleden i Gunvors liv.

LYRIKEREN GUNVOR HOFMO

Så sin elskede GA I DØDEN

De var venninner, tvillingsjeler og kjærester. Gunvor Hofmo så Ruth gå om bord i fangeskipet DS Donau, en reise som endte i gasskammeret. Den kjente lyrikeren ble aldri seg selv igjen.

TEKST: Kristin Ma Berg **FOTO:** Privat, NTB

2 6. november 1942 er en veldig mørk dag i norsk historie. Da ble 529 norske jøder sendt fra kaia i Oslo til konsentrasjonsleiren Auschwitz med lasteskipet D/S Donau. Bare 9 kom tilbake.

21 år gamle Gunvor Hofmo er vitne til at kjæresten Ruth Maier arresteres og tvinges om bord i lasteskipet. Hun fylles av angst. Da hun tre år senere får vite hva som faktisk skjedde, og grunnen til at Ruth aldri kom tilbake, men endte reisen i gasskammeret i Auschwitz, går Gunvor i oppløsning og skriver:

«Jeg så min venninne, den eneste, gå for å dø. Og siden har trærne sørget, og siden har Døden trukket min kropp og sjel og stemme ut i fortvilelsens sjø.»

Det er denne sjøen av svart fortvilelse som blir Gunvors hjem resten av livet. Herfra skriver hun diktene som gjør henne til en av våre fremste lyrikere, og den som kanskje aller best klarer å formidle nazismens nådeløse og umenneskelige ondskap.

MØTET SOM FORANDRET ALT

Gunvor er nitten år gammel da krigen bryter ut. Hun beskrives som en livlig ungjente med kvikke replikker. Hun var flink på skolen og skrev så gode stiler at de ofte ble lest opp høyt i klassen. Gunvors familie er politisk aktive på venstresiden og føler seg hjemme i Arbeiderpartiet. De avskyr nazistenes propaganda, og flere i Gunvors familie melder seg til Hjemmefronten. Høsten 1940 vil unge Gunvor bidra på sin måte og reiser fra Oslo til Mjøsa for å jobbe som frivillig på en bondegård. Der møter hun sin skjebne i vakre, mørke Ruth Maier.

Ruth er opprinnelig fra Wien, men kom til Norge som flyktning i 1939 fordi hun var jøde. Hitlers brutale herjinger mot jødene i Østerrike gjorde sitt til at flere land i slutten av 1930-årene sa ja til å gi dem beskyttelse. En norsk vertsfamilie åpnet sitt hjem og ga Ruth kost og losji. Ruth begynte straks på norsk skole og tok examen artium på ett år. Hun er lynende intelligent, snakker flere språk og gjør inntrykk på de fleste hun møter. Så også på Gunvor. Møtet mellom de jevngamle jentene blir skjellsettende for dem begge.

GUNVORS GODHET

Gunvor beskriver Ruth som sin tvillingsjel, og 9. januar 1941 skriver Ruth følgende i dagboken sin: «Dagene blir lysere når man er glad i noen. Når Gunvor ikke er her, er det noe som

mangler i meg. Først når hun dukker opp et eller annet sted i mitt synsfelt, sukker jeg lettet. Der er hun jo!»

Vennskapet er nært, men tidvis også turbulent. Det dreier seg om to sterke kvinner som prøver å bygge en felles tilværelse i en tid der et lesbisk forhold er forbudt, og der jøder trakasseres og fornedres. Ruth røper i dagboken sin at det ikke alltid er like lett. Hun skriver: «Jeg har såret Gunvor og slått henne, hun forstår, og hennes smil forblir det samme. Det er et vakkert smil, som alltid forstår eller ønsker å forstå. Siden hun er så god, våger jeg å vise at jeg er glad i henne.»

Ruth og Gunvor holder sammen og oppsøker flere arbeidssteder. I flere måneder loffer de rundt fra gård til gård og tar seg arbeid der det trengs en ekstra hånd. I en periode driver de en blomsterbutikk sammen i Trondheim. Heldigvis er det få som reagerer på at

VARME FØLELSER: Ruth og Gunvor fikk to år sammen. Mye av tiden tilbrakte de på ulike gårder der de jobbet frivillig.

DIKTEREN: Etter krigen debuterte Gunvor Hofmo med diktsamlingen «Jeg vil hjem til menneskene.» Inger Hagerup ga diktsamlingen en strålende anmeldelse.

de bor sammen. Utad er de jo bare to gode venninner.

Tilbake i Oslo igjen begynner Ruth på Kunst- og håndverksskolen, som hun finansierer med penger hun får for å sitte modell for blant andre billedhuggeren Gustav Vigeland. Det er krig i landet, men de to har hverandre.

«GUD, HVIS DU SER»

Så skjer det. 26. november 1942 iverksetter norsk politi en overraskende og brutal jøderazzia og tvinger 529 jøder om bord i frakteskipet DS Donau. Gunvor er vitne til den makabre arrestasjonen av det beste mennesket hun vet om. Arrestasjonen av et fullstendig uskyldig individ som ikke har gjort noe galt, men som i nazistenes øyne er et undermenneske og en fiende fordi hun er født inn i en jødisk familie. Det føles absurd. Tilværelsen er blitt et ubarmhjertig sted som Gunvor senere

DE LYKKELIGE ÅRENE: Gunvor Hofmo kom fra en familie på østkanten i Oslo som besto av Arbeiderparti-folk og kommunister.

beskriver slik i sitt kanskje mest berømte dikt, «**Det er ingen hverdag mer**»:

*«Gud, hvis du ennå ser:
Det er ingen hverdag mer.
Det er bare stumme skrik,
det er bare sorte lik som
henger i røde trær!*

*Hør hvor stille det er.
Vi vender oss for å gå hjem, men
alltid møter vi dem.*

*Alt vi fornemmer en dag er
de dreptes åndedrag!*

*Om vi i glemsel går:
Det er asken deres vi trår.*

*Gud, hvis du ennå ser:
Det er ingen hverdag mer.»*

EN ENDELØS SORG

Ruth kommer aldri tilbake. Gunvors smerte blir altoverskyggende. Når hun forsøker å dele den med noen, føler hun at de viker unna. Sorgen over Ruth må ha et utløp. Diktene hun nå

skriver dirrer av harme og beksvart fortvilelse. Flere av dem tolkes som en vrede rettet mot Gud som kunne la krigens grusomheter skje. Men Gunvor vil også formidle Ruths skjebne, skjønt omgivelsene viser en heller lunken interesse.

De første etterkrigsårenes oppmerksomhet er vendt mot heltenes innsats, mot Hjemmefrontens vågemot. Nazistenes største forbrytelse, sviket mot jødene og så mange nordmenns unnfallenhet, står ikke på noens dagsorden. Gunvor må bære sorgen alene, og ensomheten forsterkes.

I 1947 driver rastløsheten henne til Paris, og deretter oppholder hun seg i lengre perioder i flere europeiske storbyer. I 1950 bor hun igjen i Paris, denne gangen sammen med forfatter og dikter Astrid Tollefsen. De lever i et åpent lesbisk forhold og

flytter senere sammen til Tvedestrand. Forholdet utvikler seg i negativ retning. Gunvor mistenker at Astrid forsøker å forgifte henne, og at hun vil stjele diktene hennes.

PSYKISK SAMMENBRUDD

Gunvor blir stadig mer introvert. Hun vil ikke delta i sosiale sammenkomster og holder kun kontakt med den nærmeste familien og forlaget sitt. Våren 1953 kommer så det store sammenbruddet.

Hun blir alvorlig psykisk syk. Gunvor lider av forfølgelsesvanvidd og plages av paranoide tanker. Hun får det ofte for seg at noen vil trenge inn i henne og stjele tankene og diktene hennes. Hun føler seg både omringet og forfulgt og forteller at hun hører stemmer. Fire ganger blir hun innlagt på Gaustad sykehus, siste gang blir hun liggende der i elleve år,

ET LIV I SMERTE: Gunvor Hofmo tilbrakte over ti år på Gaustad psykiatriske sykehus, der hun fikk diagnosen schizofreni. Da hun kom ut, isolerte hun seg i leiligheten sin og ga aldri et eneste intervju.

VARME FØLELSER: Ruth og Gunvor fikk to år sammen. Mye av tiden tilbrakte de på ulike gårder der de jobbet frivillig. Ruth var en intellektuell kunstnersjel fra Wien som imponerte de fleste hun kom i kontakt med.

GUNVOR HOFMO (1921 - 1995)

Hun regnes som en av våre fremste modernistiske lyrikere. Har skrevet tyve diktsamlinger og mottatt flere priser. Var innlagt på Gaustad psykiatriske sykehus i flere år og levde senere isolert i sin leilighet frem til sin død i 1995. I en kort periode samboer med jødiske Ruth Maier og lyriker Astrid Tollefsen.

«Siden hun er så god, våger jeg å vise at jeg er glad i henne.»

Ruth Maier

diagnostisert som schizofren.

Hun forsøker å få utgitt Ruths dagbok, men forlaget vil ikke ha den. Anne Franks dagbok var allerede på markedet, og en ny jødisk flyktningshistorie med en ung pike i hovedrollen anses som uaktuelt.

GALSKAPENS UNIVERS

Nå hun kommer ut fra sykehuset i 1975, flytter hun inn i en liten leilighet på Simensbråten i Oslo. Der isolerer hun seg fullstendig og går nesten aldri utenfor døren. Hun nekter å gi intervjuer og får enten et tantebarn eller en nabo til å handle for seg og omgås

ellers svært få mennesker. Nok en gang tvinges Gunvor til å bære sorgen over Ruth helt alene. Ensomheten blir et dominerende motiv i diktningen hennes. I 1971 utgir hun diktsamlingen «Gjest på jorden», som hun får kritikerprisen for.

I 1982 hedres hun med Doblougprisen, som deles ut av Svenska Akademien. Deretter utgir hun flere nye diktsamlinger frem til hun dør i 1995.

Ruth møtte døden da hun var 22 år gammel. Gunvor ble 74, men levde de fleste av disse årene isolert bak lukkede dører, pint og plaget av sorg og paranoide tvangstanker. Men å skrive,

det maktet hun til siste stund.

Takket være poeten Jan Erik Vold har Hofmo fått sin velfortjente plass i norsk litteraturhistorie. I årreis jobbet han for å gjøre Gunvor Hofmos forfatterskap mer kjent, og han skrev Hofmos biografi, Mørkets sangerske. Jan Erik Vold sørget også for at Ruth Maiers dagbok ble utgitt og fikk dermed synliggjort de sterke båndene som bandt disse to kvinnene sammen. •

TRIVSEL: Gry Tone og hunden Winnie koser seg hjemme i tømmerhuset i Sandvika. Sjeselongen er fra Ikea og bordet fra Bohus, og veggbildet har Gry Tone malt selv.

GJENBRUK

Gamle bilder på lerret kan du finne for en billig penge på loppemarked eller i bruktbutikker, og hvis du ønsker å lage dine egne bilder, er det bare å grunne lerretene og male på nytt.

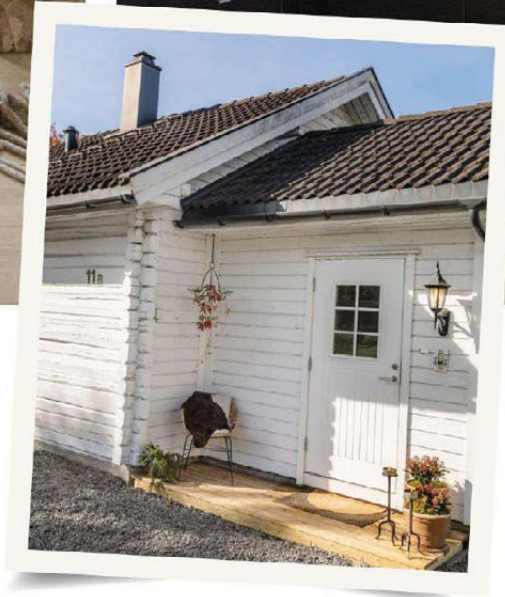
Hvem: Gry Tone Skåret, Ludvig Brekke Skåret og hunden Winnie
Hva: Enebolig fra 2003
Hvor: Sandvika i Ottestad
Instagram: @husetisandvika

LYST: Det åpne allrommet er lyst med malte tømmervegger og hvite gardiner fra Ikea. Krakken og lampen er kjøpt i en bruktbutikk.

KJØKKEN: Kjøkkenet med innredning fra Ikea fungerer helt fint, men Gry Tone og Ludvig vurderer å male frontene i en lysere nyanse.

NYTT OG GAMMELT: Huset består av en gammel laftekasse som ble flyttet hit i 2003 og utvidet med et påbygg.

Tørjulskeos i tømmerhuset

Når det lir desember og adventstid, koser Gry Tone seg med å pynte huset med granbar, mose, kongler og tørket appelsin. Men juletre og røde detaljer venter hun med til nærmere selve juledagene.

TEKST: Kjersti Lunnan Aas FOTO: Jeanette Bakkkevold

DEKKET: Gry Tone har dekorert bordet med en linduk hun har kjøpt på loppemarked og en stor vase fra en bruktbuikk. Koppene er fra Ferm Living, mens resten av oppdekkingen er bruktfunn.

SITRUSPYNT: Tørkede appelsinskiver er dekorative, enten det er på bordet eller på veggen.

Da Gry Tone Skåret (30) og ektemannen Ludvig Brekke Skåret (30) kom til det lille huset i Sandvika utenfor Hamar, ble de fullstendig sjarmert. På det tidspunktet leide de en leilighet i sentrum, og husjakten hadde ført dem til flere hus som ikke føltes helt riktig for dem. Det lille tømmerhuset i enden av en blindvei her i Ottestad, derimot.

– Dette var før jul i 2022, og jeg husker det var snø og veldig kaldt ut. Og da vi kom inn her og det var så lunt og koselig, da kom

hjemmefølelsen med en gang, forteller Gry Tone.

– Vi falt pladask, både for huset og beliggenheten, med trær og mye grønt rundt, og bare et par minutter ned til badeplass ved Mjøsa. Hoveddelen av huset er en gammel laftekasse som ble flyttet hit i 2003, men vi har ikke funnet ut hvor den opprinnelig kom fra og hvor gammel den er.

UTVIDET

Ut fra tømmerveggene å dømme har laftekassen å alle fall en lang historie, og nå utgjør den altså hoveddelen

av i den omtrent 70 kvadratmeter store eneboligen hvor Gry Tone, Ludvig og Winnie stortrives. Huset ble utvidet noe i forbindelse med at det ble flyttet hit, men stort og prangende kan man ikke påstå det er. Og ikke trengte det spesielt mye oppussing, heller. Kjøkkenet var relativt nytt, og selv om de nye eierne kanskje synes svarte fronter er litt i mørkeste laget, er det absolutt til å leve med. Veggene i den åpne stue- og kjøkkenløsningen var malt i en lys farge som de har valgt å beholde, mens Gry

Tone malte soverommet og yttergangen. Og det største løftet kom da de for et års tid siden fikk bygget et helt nytt og moderne bad.

ELSKER GJENBRUK

Gry Tone er utdannet sosionom og jobber turnus som miljøterapeut i en bolig. Når hun har fri, koser hun seg hjemme sammen med hunden Winnie, og drar rundt på bruktbuikker i området.

– Jeg har alltid vært interessert i møbler og interiør, og jeg synes det er så gøy å finne gamle skatter, enten det er i bruktbuikker, på

STEMNING: Både spisebordet og stolene er bruktfunn. På TV-skjermen har Gry Tone hentet frem et stemningsfullt Røros-motiv malt av Harald Sohlberg.

TØRK SELV!

Tørkede appelsinskiver er kjempefine å dekorere med i førjulstiden. Skjær appelsiner i tynne skiver, legg dem på bakepapir og la dem stå i ovnen på 50–60 grader i noen timer. Deretter lar du skivene lufttørke på brettet til de er blitt helt sprø.

GANG: Kommoden i gangen er laget av Gry Tones bestefar, mens speilet er kjøpt på Jysk.

PAPIRKRANS: Den fine kransen har Gry Tone laget selv av papir hun har revet ut av gamle bøker.

OPPBEVARING: Ivar-skapene i gangen utenfor soverommene er kjøpt via Finn, og Gry Tone har slipt bort malingen. Bildet på veggen har hun laget selv. Taklampen er fra Clas Ohlson.

BAD: Badet trengte en oppgradering og har fått innredning fra Ikea og fliser fra Megaflis. Det store speilet fikk de spesialbestilt.

«Jeg har alltid vært interessert i møbler og interiør, og jeg synes det er så gøy å finne gamle skatter.»

SOVEROM: Veggene på soverommet er malt i fargen Sand. Benken under vinduet er fra vidaXL. I hjørnet har Gry Tone hengt en lampe hun har laget av tre rispapirskjermer.

LAG EN KRANS

I stedet for å kaste bøker du ikke lenger har bruk for, kan du rive ut sidene og lage biter i noenlunde lik størrelse.

Papirbitene festes på en metallring, og vips har du en fin krans å henge på døren eller på veggen.

loppemarked eller på Finn og Tise. Det aller meste av det vi har innredet huset med, er gjenbruk.

Og så ivrig er hun at hun er blitt ekstrahjelp på ombruksanlegget Resirkula utenfor Hamar, så når hun har fri fra sin vanlige jobb, hender det stadig at hun er å finne bak disken i en av gjenbruksbutikkene der.

PYNT FRA NATUREN

Men i dag har hun fri, og nå som det nærmer seg jul, har hun så smått begynt å pynte. Det starter gjerne med turer i skogen hvor hun plukker

kongler, mose og granbar som hun dekorerer med her og der. Og i ukene frem mot jul hentes det frem stadig mer julepynt.

– Ja, det kommer mer og mer utover i desember. Jeg har noen kasser med julepynt, noe jeg har arvet etter bestemor og noe jeg har kjøpt opp gjennom årene. Og da har jeg selvfølgelig kjøpt det meste brukt.

Spesielt fargeglad er hun ikke, men helt oppunder jul kan det likevel komme noen røde elementer.

– Da blir det rødt-og hvit-striped sengetøy, rødstripete

puter i sofaen og røde sløyfer på noen av gardinene. Og så lager jeg gjerne noen oppsatser med røde blomster i tillegg til det grønne.

Juletreet kommer imidlertid ikke på plass før helt oppunder jul.

– Jeg må innrømme at jeg allerede på visningen begynte å tenke på hvor juletreet kan stå. Jeg vil gjerne ha et stort og massivt tre, men det tror jeg nok ikke det er plass til.

FØRJULSKOS

Som ungt ektepar har de ikke etablert så mange faste

førjulstradisjoner ennå.

– Men vi er blitt enige om at vi gjerne vil ha noen tradisjoner, som å bake cookies med sjokolade, for eksempel. Og jeg drømmer om en tradisjon der vi kan dra ut og hugge juletre.

Førjulskos og hyggelige stunder i ventetiden er i alle fall viktig, og særlig i år. Gry Tone er nemlig på jobb i julen.

– Sann er det å ha turnus, så i år er jeg på vakt fra julaften til 2. juledag. Men jul blir det likevel. •

Pen og pyntelig

Denne vakre toppen blir prikken over i-en på festantrekket.

DESIGN: Tanja Therese Grønneberg FOTO: Esten A. Borgos, Getty Images

TOPP

Størrelser: XS (S) M (L) XL
Overvidde: 84 (92) 100 (108) 116 cm
Hel lengde: Ca. 51 (52) 55 (58) 61 cm
Ermelengde: 11 (11) 13 (15) 17 cm
Garn: Pus fra Du Store Alpakka
(70 % baby alpakka, 17 % akryl, 13 % polyamid)
Garnmengde: Natur (4001),
4 (5) 6 (6) 7 nøster
Opplysninger om garnet fås hos
House of Yarn på e-post
strikkehjelp@houseofyarn.no
Pinner: Kort og lang rundp nr. 8 og
p nr. 9 til løsere avfelling
Strikkefasthet: 12 m glattstr på p nr.
 8 = 10 cm

BOLEN

Legg opp 100 (110) 120 (130) 140 m på p nr. 8. Sett et merke i starten av omg og etter 50 (55) 60 (65) (70) m til for- og bakstykket. Str rundt etter diagr til arb måler 34 (36) 38 (40) cm, avslutt etter 3. omg i diagr. Fell av 6 m i hver side til ermehull på siste omg (3 m på hver side av merket) = 94 (104) 114 (124) 134 m. Legg arb til side og str ermer.

ERMER

Legg opp 40 (45) 50 (55) 60 m på p nr. 8. Sett et merke i starten av omg (= midt under ermet). Str mønster etter diagr til arb måler ca. 11 (11) 13 (15) 17 cm, avslutt etter 3. omg i diagr. Fell av 6 m i hver side til ermehull på siste omg (3 m på hver side av merket) = 34

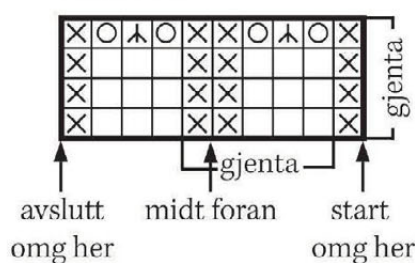
(39) 44 (49) 54 m. Str et erme til på samme måte.

BÆRESTYKKET

Str ermene inn på samme p som bolen i denne rekkeflg.: Erme, forstykke, erme og bakstykke = 162 (182) 202 (222) 242 m på p. Sett et merke i alle sammenføyninger. Omg begynner på venstre side av bakstykket. Str 1 omg glattstr og start raglanfelling fra neste omg: Str etter hver markør 1 r, 1 vridd r, 3 m vridd r sm, 1 kast, før hver markør ta 1 kast, str 3 m r sm, 1 vridd r, 1 r. Gjenta i alle 4 sammenføyninger (= 8 m felt på omg). Gjenta fellingene hver annen omg. Fell til raglan i alt 11 (13) 15 (17) 19 ggr = 74 (78) 82 (86) 90 m. Sett en markør midt på forstykket, str 1 omg glattstr og fell samtidig jevnt fordelt 4 (3) 2 (1) 0 m. Str videre mønster etter diagr, tell deg ut fra midt på forstykket hvor mønsteret starter. Str 3 (4) 4 (5) 5 mønster-rapporter i høyden, avslutt etter 3. omg i diagr. Fell av med p nr. 9, slik at halskanten ikke blir for stram.

DIAGRAM

TEGNFORKLARING

- = r på retten, vr på vrangen
- x = vr på retten, r på vrangen
- o = 1 kast
- △ = ta 1 m løs av, 2 r sm, løft den løse m over

Favoritt i flotte farger

Tradisjonell strikk ovenfra og ned med rundt bærestykke er enkelt og morsomt å strikke, særlig til barn. La mottakeren få velge fargene, så blir alle glade.

DESIGN: Ber-Lin Design v/Elin Sørung FOTO: Marianne Otterdahl-Jensen

MARIAS GENSER

Størrelser: 2 (4) 6 (8) 10 (12) år

Plaggets mål:

Overvidde: ca. 62 (66) 69 (73) 77 (82) cm

Hel lengde: ca. 37 (41) 45 (49) 53 (55) cm

Ermelengde: ca. 23 (28) 31 (35) 39 (42) cm

Garn: Sisu fra Sandnes Garn (80 % ull, 20 % nylon, 50 g = ca. 175 m)

Garnmengde/farger:

Lys beigemelert 2650: 4 (4) 5 (6) 7 (8) nøster

Hvit 1002: 1 (1) 1 (1) 1 (2) nøster

Rød 4228: 1 nøste alle str

Opplysninger om garnet kan fås hos:

SandnesGarn, tlf. 51 60 86 00 (mellom kl. 14.00 og 15.00) eller sandnesgarn.no

Pinner: Stor og liten rundp nr 2 ½ og 3

Strikkefasthet: 27 m glattstr på p nr 3 = 10 cm

NB: Les gjennom hele oppskriften før du starter.

HALS OG BÆRESTYKKE

Legg opp med elastisk opplegg 80 (88) 96 (100) 108 (116) m med beige og p nr 2 ½. Str 3 cm vrbord rundt med 1 r, 1 vr. Str 1 omg vr = brettekant + 3 cm vrbordstr. Skift til p nr 3. Fortett nå rundt med mønster til bærestykket. NB! Snu diagr opp ned og beg som avmerket. Str og øk som vist i diagr. Når mønsteret er ferdig str er det 240 (264) 288 (300) 324 (348) m i omg. Str 1 omg rundt med beige og øk samtidig jevnt fordelt til 246 (268) 288 (308) 330 (356) m. Str 0 (2) 4 (6) 6 (8) omg glattstr. Del nå arb inn med 49 (55) 61 (65) 71 (77) m til hvert erme, og 148 (158) 166 (178) 188 (202) m til bolen.

BOL

Str 1 omg glattstr rundt og legg opp 10 nye m i hver side (under ermene) = 168 (178) 186 (198) 208 (222) m. Forts rundt i glattstr og beige til arb måler ca. 20 (23) 26 (29) 32 (33) cm målt fra delingen til bærestykket. Skift til p nr 2 ½ og str videre rundt i vrbordstr med 1 r, 1 vr, til vrborden måler ca. 4 cm. Fell av med elastisk avfelling.

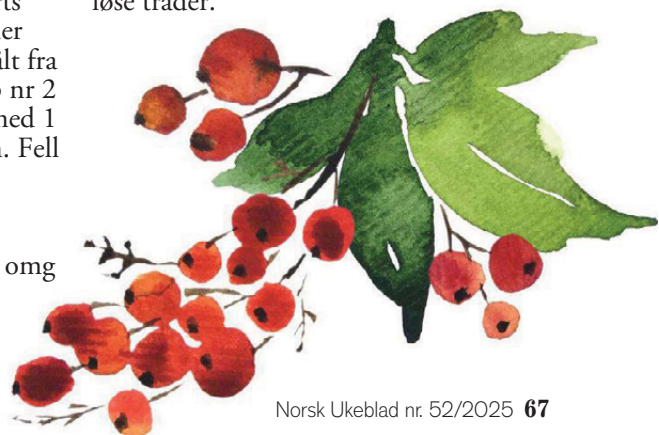
ERMER

Ta erme-m over på p nr 3 og str 1 omg

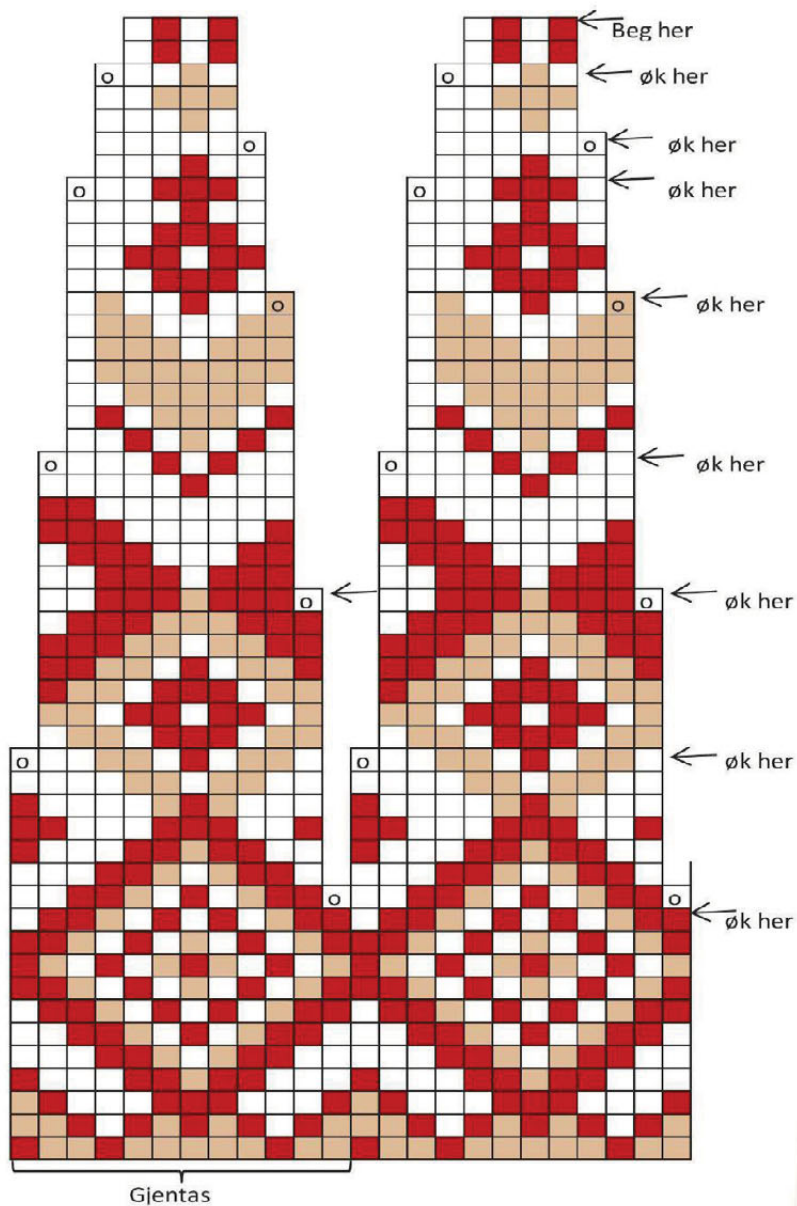
r med beige samtidig som det str opp 10 m midt under ermet (i de 10 nye m fra bolen) = 59 (65) 71 (75) 81 (87) m. Sett et merke i midten av de nye m. Forts rundt med glattstr og fell 1 m på hver side av merket ca. hver 3. (3.) 2 ½. (2 ½.) 2 ½. (2 ½.) cm til det er 47 (49) 51 (51) 53 (57) m i omg. Str til arb måler ca. 15 (20) 23 (27) 31 (34) cm. Str mønster til ermene etter diagr ovenfra og ned, og tell ut fra midt oppå ermet hvor omg starter i diagr. Skift til p nr 2 ½ og str 1 omg r samtidig som det felles jevnt fordelt til 40 (42) 44 (44) 46 (48) m. Str 4 cm rundt i vrbordstr med 1 r, 1 vr. Fell av med elastisk avfelling.

MONTERING

Brett halskanten dobbelt mot vrangen og sy den til med løse sting. Fest alle løse tråder.

Mønster til bærestykket

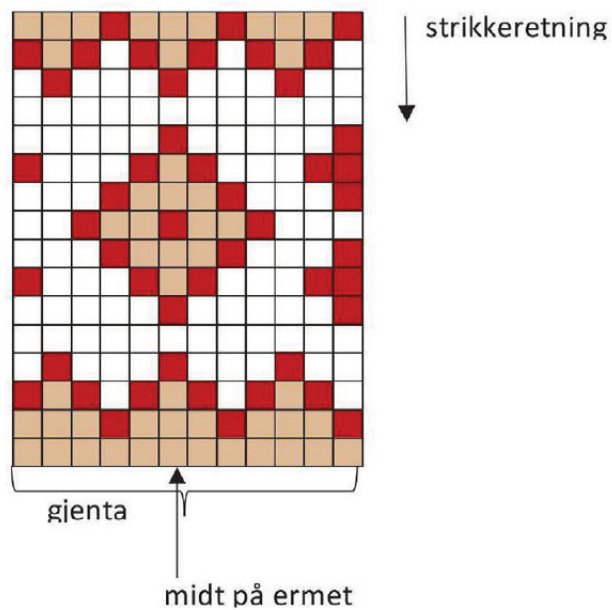
- = hvit
- = beige
- = øk 1 maske
- = rød

TIPS!

Det er morsomt å velge farger til et strikkeplagg. Sisu-garnet fins i 31 fine farger. Det gir hele 4495 muligheter for kombinasjoner av tre farger. Sammen med barnet finner du helt sikkert den rette!

Mønster til ermene

I salg nå!

FOR DEG MED STRIKKEDILLA

Familien
NOVEMBER 2025 • KR 129

Småstrikk & HEKLING

52
OPPSKRIFTER
TIL HELE
FAMILIEN

+ Smarte
teknikker

TILBEHØRET alle vil ha

ØR ♦ VOTTER ♦ SOKKER ♦ SKJERF ♦ SJAL ♦ HETTER

Bestill på SMS!
SEND SMÅ25
TIL 2205

Kr. 129,- + 49,- i porto blir trukket direkte via din telefonregning og utgjør alle kostnadene ved bestilling.

Familien er Norges største håndarbeidsblad, og gir i tillegg ut flere spesialer. «Småstrikk & hekling» er på 100 sider og du kan kjøpe den i butikk, bestille den på bladkiosken.no eller via SMS.

Novelle

Et hjem med hjerterom

Ingrid viftet bort spindelvevet og låste opp døren. Det var flere uker siden hun sist hadde vært i huset. En velkjent duft av hjem møtte henne da hun steg inn i entreen – men også noe annet. Hun åpnet døren inn til stuen og utstøtte et forskrekket gisp.

NOVELLE AV: Line Sølvhøj Johansson ILLUSTRERT AV: Kirsten Gjerding

gynget på husken i epletreet og lekte gjemsel bak de store buskene i hagen. Hun tenkte på alle høytidene – jul, påske og pinse – da familien var samlet i hjemmet hennes. Nå var det eneste tegnet på

snøen la seg som girlandere over trærnes nakne grener. Hun hadde laget sine egne meiseboller som hun hengt opp i hagen, og på den måten sørget hun for et rikt fugleliv utenfor vinduet.

«Huset føltes kaldt – så livløst, følelsesløst og fremmed.»

liv i huset et nyspunnet edderkoppnett.

Ingrid visste at når hun fjernet spindelvevet, ville edderkoppen bare bygge det opp igjen. Hvor fant den motet til å fortsette? Hvordan kunne den se på at verket dens ble revet i stykker for så å snu ryggen til og begynne på nytt? Ingrid skulle ønske hun hadde den samme kampviljen, men ilden i henne var slukket. Det stakk i hjertet å skulle ta farvel med huset, at hun ikke lenger hadde overskudd og krefter til å vedlikeholde det. Det føltes som om livet hennes ville stoppe når hun gikk den siste runden for å si farvel.

Hun hadde bodd i huset i 42 år. De siste åtte årene hadde hun vært alene. Torben hadde gått bort etter flere års sykdom, men takket være deres solide økonomi og hans iherdige insistering på at de skulle betale ned boliglånet så raskt som mulig, hadde hun kunnet bli boende. Det hadde vært hennes hjertemedisin.

Hun hadde funnet glede i å stå ved kjøkkenvinduet og speide ut over fjorden. Hun hadde funnet lykke i å stille hvert eneste grønne blad i hagen, å ligge på kne i bedene og få jord under neglene for så å kunne nyte den blomstrende hagen i ettermiddagssolen på terrassen. På de vakre vinterdagene, når solen skinte fra en isblå himmel, hadde hun sittet ved de store panoramavinduene i stuen og sett hvordan

Hun visste ikke noe bedre enn å våkne opp en snødekt morgen og se spor etter rådyr, ekorn og harer som hadde vært innom i løpet av natten.

Hagen hadde vært et energigivende fristed, men nå var det blitt for mye, og hjertet hennes orket ikke å se hverken hus eller hage forfalle. I flere år hadde barna forsøkt å overtale henne til å selge huset, men først nå hadde hun innsett at det var nødvendig. Hun hadde allerede flyttet inn i den nye leiligheten og manglet bare å hente de siste fire flytteeskenene med kjøkkenting som sto igjen i huset. Hun visste at hun kom til å bli glad i den nye leiligheten, men huset hadde en uerstattelig plass i hjertet hennes.

Ingrid viftet bort spindelvevet og låste opp hoveddøren. Det var flere uker siden hun sist hadde vært i huset. Hun hadde drøyd så lenge som mulig med å hente de siste flytteeskenene. Tenk om salget gikk i vasken, og hun på mirakuløst vis kunne bli boende i sitt elskede hus. Men en slik julegave hadde ikke falt ned fra himmelen.

En velkjent hjemmelukt møtte henne da hun trådte inn i entreen. Hun banket snøen av vinterstøvlene og satte dem forsiktig på dørmatten, mens hun prøvde å svelge klumpen i halsen. Hvorfor måtte overtagelsen være

akkurat nå? Hadde hun bare fått med seg julen, kunne hun hengt opp lyslenker i trærne som hun pleide, laget den årlige juledekorasjonen til hoveddøren og tent opp i peisen en siste gang. Julen er hjertenes tid, og hjertet hennes hørte til i huset. Hun så på de tomme veggene med hullene etter livsepisodene som hadde hengt i bilderammer. Huset føltes kaldt – så livløst, følelsesløst og fremmed at hun fikk vondt i magen. Hun ønsket bare at de nye eierne skulle flytte inn så fort som mulig og fylle hjemmet med kjærlighet og minneverdige opplevelser slik hun selv hadde gjort.

Da kjente hun et kaldt vindpust som kom fra stuen. Hun hadde da latt radiatorene stå på, hadde hun ikke? Det skulle jo ikke være kaldt når de nye flyttet inn. Ingrid åpnet døren og ble straks møtt av en bitende kulde. Til sin store forskrekkelse så hun at et av panoramavinduene var knust. Hagedøren sto på vidt gap, og en haug med sammenkrøllede blader fra trærne virvlet rundt i stuen.

– Hallo, er det noen her? spurte hun med en nervøs stemme, mens hun grep ned i lommen og fant frem telefonen.

Blikket hennes flakket forvirret rundt i stuen. Det lå papirposer med kakerester og halvtomme ølbokser på gulvet. Noe av innholdet fra boksene hadde rent ut og etterlatt klissete flekker på de ellers så velstelte parkettgulvene. De få flytteeskenene som var stablet i stuen var et eneste stort rot, og kjøk-

Et dekorativt spindelvev hang foran inngangsdøren. Ingrid så det med en gang. Det hadde aldri før vært spindelvev rundt hoveddøren hennes, men nå hang det der – innhyllt i rim, som alt annet på denne årstiden. Ingrid sukket vemodig. Spindelvevet var et tydelig bevis på at det ikke bodde noen i huset. Ikke lenger. Hun tenkte tilbakke på de livlige tidene da de voksne barna hennes kom hjem i helgene, og barnebarna

kentingene lå spredt utover gulvet. Ved veggen lengst unna det knuste vinduet lå en sovepose, men til hennes store lettelse kunne hun se at den var tom. Hjertet hennes banket i turbefart da hun flyktet ut hoveddøren og ringte politiet.

– God dag, mitt navn er Ingrid. Jeg vil gjerne melde fra om et innbrudd, sa hun med skjelvende stemme, mens hun vurderte om det verste var tanken på at det hadde vært ubudne gjester eller å se hvordan hennes kjære hjem var blitt behandlet så respektløst.

Mens hun ventet på at politiet skulle komme, ringte hun både til barna sine og til eiendomsmegleren. Marcus forsøkte i beste mening å berolige henne, men ordene hans hadde motsatt effekt.

– Jeg skal nok kontakte forsikringsselskapet for deg, mamma. Det var jo heldigvis ikke noe av verdi igjen, så det har ikke skjedd noen skade.

Hun forsto ikke hvordan han kunne være så likegyldig. Det handlet jo ikke om verdien av det som lå i flyt-

tekassene. Det handlet om livsverket hennes. Eiendomsmegleren hadde bare sagt at hun skulle ringe tilbake så snart politiet hadde vært der. Ingen av dem forsto hva den knuste ruten gjorde med henne.

Da Ingrid sto utenfor huset og ventet på politiet, la hun merke til at fortauet ikke var måkt for snø. Selvfølgelig var det ikke det, for hvem skulle ha gjort det? Hun var jo husets eier, litt til i hvert fall. Tårene presset seg frem i øynene hennes, mens vinterkulden ber henne hardt i kinnene. Hvor skulle hun finne de fysiske krefte til å måke snøen? Hvor skulle hun finne de psykiske? Aller helst ville hun begynt å rydde opp inne i huset, men tanken på at det kunne befinne seg et fremmed menneske et sted i hjemmet hennes, fikk hårene til å reise seg. Dessuten skulle vel politiet foreta noen undersøkelser før hun fikk røre noe.

Politiet ankom en halvtime senere, og både gjennomgangen av huset og

avhøret var raskt unnagjort.

– Er det stjålet noe? spurte den kvinnelige politibetjenten som avhørte henne, mens den andre betjenten gjennomførte huset og tok dna-prøver.

Ingrid ristet på hodet.

– Det tror jeg ikke. Det eneste som var igjen i huset, var flytteeskenene borte i hjørnet. Det var bare gamle kjøkkenting i dem. Betjenten nikket, mens hun noterte noe i den røde notatboken sin. Deretter rakte hun Ingrid et ark.

– Du må ta kontakt med forsikringsselskapet ditt så fort som mulig, så de kan dekke til og utbedre skaden. Saksnummeret står på lappen.

– Men, dekker ikke dere til? spurte Ingrid fortvilet.

– Nei, dessverre, svarte betjenten.

– Men jeg kan da ikke etterlate hjemmet mitt slik! utbrøt hun.

– Jeg kan berolige deg med at vi har sett flere slike innbrudd den siste måneden. Det er hjemløse som leter etter et sted å være nå som kulden virkelig har satt inn. Og selv om det naturligvis er voldsomt å oppdage at man har hatt innbrudd, så er de hjemløse ganske fredelige og søker bare et sted hvor de kan få varme og ly for natten. De velger som regel hus som står tomme så de ikke kommer i konflikt med noen. Hadde du fortsatt bodd her, ville den hjemløse uten tvil ha gått forbi huset ditt, forklarte hun.

Ingrid nikket langsomt. Den kvinnelige betjenten så medfølelse på henne. Det var som om hun kunne lese Ingrids innerste tanker.

– Jeg kan forsikre deg om at vi gjør alt vi kan for å finne de hjemløse og kjøre dem til byens herberge, hvor de får både varme og mat. Men det er selvfølgelig vanskeligere å finne dem når de gjemmer seg i tomme privathus.

Hun lukket notatboken og sendte Ingrid et varmt smil.

– Hvis du oppdager at noe er stjålet, ringer du bare til oss. Og så må du ha en riktig god jul.

– God jul, svarte Ingrid matt.

Med blandede følelser ringte hun til eiendomsmegleren da politiet hadde dratt. Hun fortalte hva de hadde sagt.

– Godt det ikke har skjedd noen større skade, og at du ikke hadde noe av verdi stående, svarte han.

– For ordens skyld har jeg orientert kjøper om situasjonen. De tok det ganske pent.

Ingrid nikket stumt og sa farvel.

Med nølende skritt gikk hun rundt i stuen og betraktet rotet. Hun tenkte på de stakkars hjemløse som hadde det ekstra vanskelig i den kalde tiden. Mest av alt gjorde det vondt i hjertet å tenke på hvordan de levde uten et hjem. Å ha et hjem hadde vært det mest berikende i hennes liv. Tenk å ikke ha muligheten til å oppleve den tryggheten.

Hun sto ved det knuste panoramavinduet i stuen da hun fikk en idé. Hjemmet hennes hadde alltid vært gjestfritt og fullt av hjerterom. Det skulle ikke være annerledes fordi hun hadde flyttet og slett ikke nå når julen sto for døren.

Ingrid tok resolutt på seg vinterstøvlene og vandret gjennom snøen ned til den lokale kjøpmannen. Hun fylte handlekurven med boller, frukt, julekaker og en pakke med teposer.

Kjøpmannen smilte gjennkjennende da hun la varene på båndet.

– Vi trodde du hadde flyttet, kjære Ingrid, sa han mens han skannet varene.

– Det har jeg også, men jeg har et siste ærend, svarte hun.

– Litt for å gjøre juletiden litt søtere?

– Nettopp, svarte hun.

– Det er bare litt til de som trenger det mest.

– Ja, det er ikke alle som

har det lett i disse tider, svarte kjøpmannen. – Vi har en Svendsen som sitter utenfor butikken og selger gatemagasiner for de hjemløse. Har vi wienerbrød eller kaker til overs ved stengetid, ja, så får han dem.

– Svendsen? spurte Ingrid. Hun kjente alle i området, men hadde aldri hørt om noen Svendsen.

– Ja, han har kommet til etter at du flyttet. Jeg vil nesten si at han har blitt butikkens venn, så ofte sitter han utenfor. En fin fyr, som ikke gjør en sjel fortredd. Jeg synes synd på ham. Hvor han sover om natten i denne kulden tør jeg ikke tenke på.

Da Ingrid gikk tilbake til huset, tenkte hun på det kjøpmannen hadde sagt. Var det Svendsen som hadde søkt ly og varme i huset hennes? Var de tomme papirposene med kakerester det daglige måltidet han fikk av kjøpmannen?

En underlig følelse grep henne i hjertet, og hun trakk forsiktig på smilebåndet. Tenk at hjemmet hennes hadde kunnet hjelpe en hjemløs de siste ukene.

Det sto en fremmed bil i innkjørse-len da hun kom frem til huset.

Med nervøse skritt nærmet hun seg hjemmet sitt. Hun kunne se at redskapsskuret i hagen sto åpent. Med skjelvende hender fant hun frem telefonen fra lommen, og for andre gang den dagen tastet hun nummeret til politiet. Selv om kjøpmannen hadde kalt Svendsen en fin fyr, hadde hun ikke lyst til å stå ansikt til ansikt med ham – eller hvem det nå måtte være som hadde tatt seg inn på eiendommen hennes.

Akkurat idet samtalen ble besvart, kom en ung kvinne ut av skuret. Hun hadde en snøskuffe i hånden og gikk målbevisst mot fortauet.

– Unnskyld, det var en feiloppringing, sa Ingrid og la på til politiet.

Kvinnen fikk øye på henne.

– Hei, kan jeg hjelpe deg med noe? Du ser ut som du leter etter noen.

– Jeg kan vel spørre deg om det samme, svarte Ingrid. – Hva gjør du i hagen min?

Kvinnen så forbauset på Ingrid, men sendte henne så et stort smil.

– Å, det må du virkelig unnskyld. Jeg er den nye eieren. Jeg heter Pernille, sa hun og rakte ut hånden mot Ingrid, som forsiktig tok imot den.

– Eiendomsmegleren ringte og fortalte at det hadde vært innbrudd i huset, og siden jeg var i nærheten, ville jeg kjøre forbi og se omfanget av skaden. Og så tenkte jeg at jeg like godt kunne måke snø, når jeg først var her.

Ingrid pustet lettet ut.

– Unnskyld min uhøflige velkomst, sa hun og smilte til den unge kvinnen. – Det er hyggelig å møte deg. Jeg har tenkt mye på hvem de nye eierne er. Du kan gjerne bli med inn og se hva som har skjedd.

– Ja takk, veldig gjerne, svarte Pernille og satte snøskuffen fra seg ved husveggen.

Ingrid la merke til at Pernille tok av seg støvlene før hun gikk inn i entreen. Sammen gikk de inn i stuen.

– Heldigvis er det jo ikke skjedd store skader, og det er ikke stjålet noe av verdi, sa hun.

– Men følelsen av at noen har tatt seg inn i hjemmet ditt, er ikke god, svarte Pernille. – Det må ha vært et sjokk for deg å se huset ditt slik ...

Ingrid nikket.

– Politiet sier at det er en hjemløs som har overnattet her – en som bare har lett etter et sted å være i vinterkulden.

– Stakkars menneske, svarte Pernille, mens Ingrid satte handleposen på det tomme kjøkkenbordet. Hun plukket opp en gryte og en termos fra gulvet.

– Ja, årstiden er ikke

nådig mot dem, svarte Ingrid. – Og huset sto jo uansett tomt

– Så nå har du sørget for at det er litt til ham neste gang han kommer? Du er virkelig et hjertevarmt menneske, utbrøt Pernille. – La meg hjelpe deg.

Mens de laget te og helte den på termos, spurte Pernille om huset. Ingrid fortalte om hegren ved fjorden og om husken hun hadde latt henge i epletreet, i tilfelle de nye eierne hadde barn.

– Men dere tar den selvfølgelig bare ned hvis ikke ...

– Jo, vi har barn, svarte Pernille. – Og de kommer

med meg i hagen og fortelle hvilke blomster du har plantet?

Ingrid smilte stort.

– Det vil jeg gjerne!

Sammen gikk de rundt i hagen, og Pernille lyttet oppmerksomt mens Ingrid fortalte hva som var plantet hvor, og når det ville blomstre i bedene.

– Du er hjertelig velkommen til å stikke innom på

«Hun sto ved det knuste panoramavinduet i stuen da hun fikk en idé.»

til å elske husken. Jeg ser allerede for meg hvordan de leker i hagen en sommerdag, mens mannen min og jeg sitter på terrassen og nyter den vakre hagen.

Ingrid lyste opp i et smil. Det var akkurat slik hun selv hadde gjort når barnebarna hennes hadde boltret seg i hagen.

– Har du det travelt? spurte Pernille, etter at hun hadde hjulpet Ingrid med å pakke tingene på gulvet ned i flytteeskene og båret dem ut i bilen for henne. De hadde lagt bollene, frukten og julekakene ved soveposen og satt termosene med te ved siden av. Så hadde Svendsen litt å forsyne seg med neste gang han kom forbi.

– Nei, svarte Ingrid. Det neste hun skulle var å starte sitt nye liv i leiligheten. Det hastet hun ikke med.

– Hvis det ikke er for mye å be om, vil jeg gjerne høre om du vil gå en tur

nyåret og se hvordan vi har innredet oss, sa Pernille da de sto ved Ingrids bil, og det bare gjensto å ta farvel med huset.

– Å, det vil jeg veldig gjerne, svarte Ingrid og kjente hvordan alt i henne pustet lettet ut.

– Jeg kan nok også trenge noen flere gode hageråd fra deg. Jeg vil så gjerne holde hagen like vakker som du har gjort, smilte Pernille.

Ingrid følte seg lettet da hun kjørte fra huset med det siste flyttelasset av minner pakket i bagasjerommet. Nå kunne hun virkelig glede seg til jul – og kanskje enda mer til året som skulle komme. Og hun hadde ikke sagt farvel til huset, men på gjen-syn. Inntil hun så hjemmet sitt igjen, visste hun at det var i gode hender.

I bakspeilet kunne hun se Pernille måke snø langs huset. •

Magisk førjulstid på Røros

Bergstaden Røros er på denne tiden av året som hentet ut av et julekort. Ønsker du å komme i skikkelig julestemning? Da er uten tvil dette stedet.

TEKST: Lise Lotte Winther-Bey og Bjørn Moholdt FOTO: Liv Grådal/Galleri Galæn, Kari Haugen, Visit Røros og Østerdalen, Thomas R. Skaug, Marius RuaBuckethaus, Svein Erik Knoff, Grim Berga, Olaf Dehards, Øyeblikket Foto.

EVENTYRBYEN: Finnes det en vakrere juleby enn Røros? Byen fikk navnet sitt etter den første gården som lå i området: Rørosgård. Den igjen fikk navn etter elva Røa som kommer fra Røsjøen. Sjøen har nok vært rik på røye (røe).

JULETRE AV STAUR

Kobberverket trengte alle trærne i skogen for å utvinne kobberet. Det ble ingen juletrær igjen til folk. I stedet boret de einerkvister inn i en staur.

HJERTE: Det er ingen tvil om at julemarkedet på Røros arrangeres med store hjerter.

Kari Haugen, Ylvi Røns og Østerdalen

HYGGE: På Røros finner du hygge for både liten og stor.

Fortryllende julemarked

Det er noe eget med Røros og jul. I tiden opp mot årets største høytid forvandles den sjarmende byen til et vinterparadis. Det er ikke det minste rart at det var her Pippi Langstrømpe på valgte å feire jul på 60-tallet. Røros får et helt spesielt lys i desember, spesielt i blåtiden. Under en himmel av nyanser av blått og lilla lyser de fargerike, gamle trehusene opp mot den snødekte bakken. Det er umulig ikke å la seg bergta – bokstavelig talt.

Selv figuren Grinchen, den grønne skapningen fra Dr. Seuss' bok som hatet jul, ville ha blitt rørt av denne julestemningen. Se det for deg: Snø langt oppetter veggene, et ypperlig sparkføre, julepyntede vinduer med stjerner, og ikke minst et bugnende julemarked. Det går for å være Norge beste.

Over fire dager fylles den historiske Bergmannsgata, den

brede, bilfrie gata midt i sentrum, med salgsboder pyntet med girlandere av granbar. Her finner du alt fra lokale kunstverk til fristende mat, nisseteater og orkester. La deg friste av duften av gløgg og nybakte pepperkaker, og hils på nissefar og nissemor. Det kan også være at du ser en sky fjøsnisse smyge seg rundt et hjørne.

Røros er ensbetydende med julemagi. Det er også et verdensarvsted verdt å oppleve. Den varme velkomsten blant lokalbefolkningen, selv i hutrende minusgrader, gir byen og omgivelsene den berømte prikken over i-en. Her smelter tradisjoner og moderne festligheter sammen.

Ta deg god tid, skyv unna hverdagsmaset og la Røros sin lune julestemning sveve deg inn i en eventyrverden.

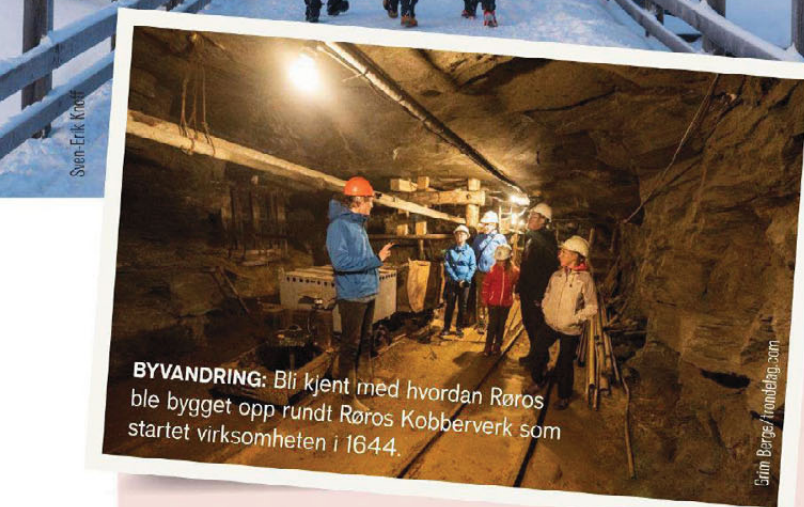
Årets julemarked skjer 4.-7. desember.

julemarkedroros.no

BYVANDRING: Du bør absolutt få med deg en guidet byvandring i Røros. Mye spennende å få vite.

BYVANDRING: Bli kjent med hvordan Røros ble bygget opp rundt Røros Kobberverk som startet virksomheten i 1644.

Historisk vandring

Lær om Røros under en byvandring. Hør hvordan byen ble utviklet og om menneskene som har preget den. Blant annet om hvordan Bergstaden har klart å kombinere bevaring av tradisjonell arkitektur med moderne tilpasninger.

Da Røros Kobberverk bygde den første smeltehytta i 1646 la de til rette for at folk kunne drive eget gårdsbruk ved siden av arbeidet på verket. Røros vokste frem som en samling av bygårder med fjøs og uthus, og byen har bevart mye av sitt opprinnelige preg. Den velholdte trehusbebyggelsen fra 1700- og 1800-tallet var grunnlaget for at Røros fikk plass på UNESCOs verdensarvliste i 1980.

Byvandringen starter ved Rørosmuseet Smelthytta og avsluttes med omvisning i Røros kirke – hvis den ikke er opptatt. Varighet: Snaut

halvannen time. Priser: 160 kroner for voksne og 140 for student og honnør. Gratis for alle under 15 år i følge med betalende. rorosmuseet.no/guidet-byvandring.

Rørosmuseet er i seg selv en spennende vandring. Her får du høre hvordan det i gamle dager ble jobbet i gruve. Museet har små dukker som beveger seg, noe som gjør museet til et populært sted også for de minste. Du får se hvordan rørosingene gikk kledd til spesielle anledninger og høre om hvordan folkedrakten har forandret seg gjennom tidene, påvirket av moteimpulser, økonomi og klimatiske forhold.

Den faste bergverksutstillingen, «Kobberverket», viser eksempler på hvordan gruvedrift og smelting foregikk på Røros på 1700- og 1800-tallet.

BEDÅRENDE: Disse to søte små vet å få mest mulig ut av å være på julemarked.

Kanonbra kanefart

Kanefart fanger essensen av vinterens idyll på Røros. Når snøen ligger som et mykt teppe over landskapet, er det som om tiden står stille her. En kanefart er ikke bare en hyggelig transportform, den oppleves som en reise tilbake i tid. Til den gangen hestene var svært viktige i samfunnet for både å frakte folk og gjenstander. Ta med deg dine nærmeste på sledetur.

Sledene som hestene trekker er vel utstyrte med varme tepper. Du finner trolig saueskinn å tulle deg inn i, men kle deg likevel godt. Det er ingen hemmelighet at det kan bli bitende kaldt på Røros, men luften er kjent for å være behagelig tørr.

Kanefarten gir deg mulighet til å beundre den unike arkitekturen på nært hold så vel som vakker natur. Det er nesten litt meditative å være på sledetur.

Kanefart er koselig enten du reiser alene, med familie eller venner. Tips: Velg en sledetur i blåtiden.

En «vanlig» tur varer rundt 50 minutter og starter ved Malmplassen – og avslutter der. Prisen avhenger av hvor mange personer som er med på turen, og når den skjer. Det kjøres kanefart både i helger og ukedager.

Turene kan bestilles ved å sende en mail til: roros.kjorelag@roros.net

Tips: Hvis du trenger å varme deg etterpå så har Røros Hotell et spa og baddeanlegg, se roroshotell.no

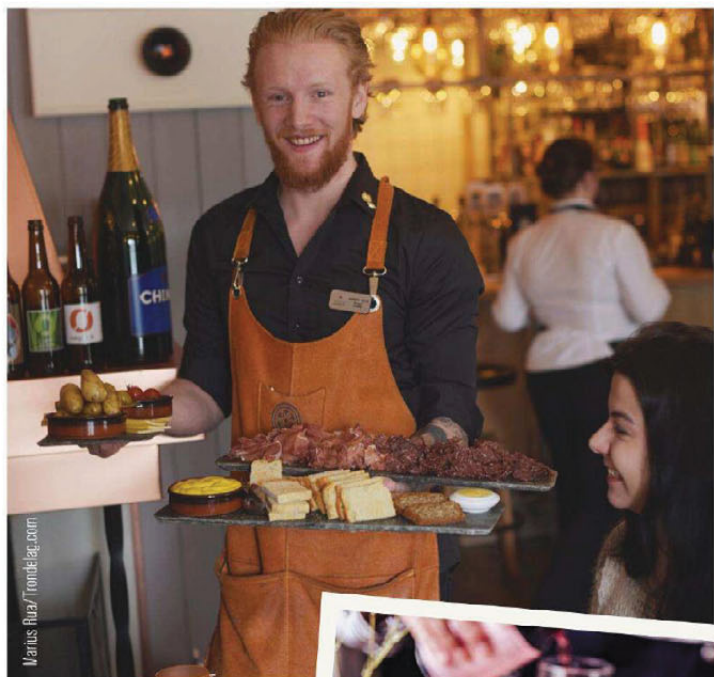
Eller kanskje du heller finner varmen ved å handle? Pledd fra Røros Tweed, håndlaget keramikk, lokal bakst som pjalt og lemse, Røros-smør og tjukkmelk, og «spikkjipølsa» er bare noen ting du kan få kjøpt.

KANEFART: Vi velger
oss kanefart i blåtimen.
Uforglemmelig!

SLEGGVEIEN

I de små trehusene i
Sleggveien bodde de
fattigste i det gamle gru-
vesamfunnet. I desember
tennes lys i vinduene. Ta
deg en rusletur.

VERTSHUSET: Berkel og Bar på Vertshuset er stedet å kose seg med mat og drikke. Lett å bli kjent med nye folk er det også her. Uhøytidelig.

KAFFSTUGGU: Tradisjonell, lokal mat på sitt beste.

Matgilde!

Byen og områdene rundt er kjent for ypperlig lokal mat av høy standard. Hvis det er ett sted du skal besøke med tanke på mat, velg indrefiletten i Norge – Røros og Østerdalen. Her smaker det av fjell og vidde, skog og sjø.

Trøndelag er som første region i Norge pekt ut som Europas gastronomiregion. Flere bedrifter i fylket har i samarbeid med Visit Røros og Østerdalen sørget for at nettopp rørosregionen skal få utmerke seg som en ledende stjerne innen lokalprodusert mat.

Vi var på besøk før jul og spiste blant annet utmerket mat på Vertshuset Røros Restaurant. Vi koste oss også på Berkel og Bar, et uformelt sted for god mat og drikke.

Vertshuset har også «fine dining» – og overnatting. Vertshuset finner du i den historiske Rammgården i Kjerkgata, hvor fortid og moderne komfort møtes. Gården kan spores tilbake

til 1600-tallet og har gjennom tidene huset alt fra kobberverkseiere til handelsmenn. På 1700-tallet, da Røros Kobberverk nådde sin storhetstid, ble gården overtatt av Peder Hiort den eldre fra Nord-Tyskland.

Hans sønn, Peder Hiort den yngre, ble en av de mest fremtredende skikkelsene i Røros' historie. Her vil du merke kjøkkenets lidenskap for regional mat og matkultur i rettene, som lages med sesongens ferskeste råvarer.

Koselig er det også å stikke innom byens eldste spisested, Kaffestuggu. Her sitter det mye historie i veggene, noe som skaper en hjemmekoselig atmosfære.

Bakeriet på Røros er et høykvalitets steinovnsbakeri. Brød lages på gamle lokale oppskrifter. Trygstad Bakeri er byens eldste med mye godt bakverk.

Sjekk ut: roros.no/spise-og-drikke/roros/restauranter

NYÅRET: Vi tok også en svingom. I februar står den årlige Røros Martnan for tur. Dans og musikk er en viktig del her.

I PIPPIS FOTSPOR

Det var på julemarkedet på Røros at Pippi handlet godteri til jul. Det bør du også gjøre. Her finnes det uendelig mye digg!

Gode Røros-Tips

1. Bergstadvandring i mørket med fakler og guide i spissen føles magisk i de smale gatene. Hør historier om livet på Røros i gamle dager. De får en egen stemning i mørket.

2. Røros har lange tradisjoner med spark. Her er det perfekt vinterføre. Du kan leie en spark på Røros Turistkontor. Pris: 100 kroner dagen.

3. Smak ølet fra Røros bryggeri. De lager både mørkt juleøl og lettere varianter.

4. Husk de lokale julekakene. Det bakes alt fra goro og smultringer til sirupssnipper og tynnlefsr på Røros.

5. Hvis du ikke finner alt du ønsker på julemarkedet: Rundt Røros selger gårder egne produkter – kjøtt, meierivarer, syltetøy og bakst.

6. Hygge ved en bålpanne. Under julemarkedet settes det ut bålpanner i sentrum. De gjør kulden mindre streng. Koselig sted å slå av en prat.

7. Besøk kunsthåndverkere. Røros er kjent for sine kunstnere og håndverkere. I juletiden er mange verksteder åpne for folk. Se hvordan glass, keramikk og tekstiler blir til. Da får en håndlaget gave enda større verdi.

8. Hygge på overnattingsstedet. I førjulstiden legger de fleste overnattingssteder ekstra sjel i frokostbuffeten: Nybakt brød, rørosmeieriets yoghurt, røkelaks og lune retter som hører vinteren til.

9. Husk å ta bilder! Det spesielle lyset over Røros i desember gjør at de fargerike husene nesten gløder mot snøen.

10. Ta turen opp til de svarte slagghaugene etter gruvevirksomheten.

11. Om du ikke rekker Røros før jul: Bli med på Martnan 18.–22. februar. Dans og musikk er en viktig del av moroa. Det blir 200 utstillere og 300 små og store arrangementer. Martnan er en årlig smeltedigel av opplevelser. roros.no/hva-skjer/rorosmartnan-2025

SPARKFØRE: Lei en spark og kom dere rundt på Røros.

Marius - Fuaeluckhaus

PÅ PINNE: Pinnevafler er aldri feil i den koselige førjulstiden.

LOFOTEN

Unik «dans»

Et av de mest spektakulære naturfenomenene her på berget er nordlysets spill over nattehimmelen i Lofoten. Mellom september og april danser det grønne, lilla og noen ganger røde lyset over himmelen, som skyldes solstormer som treffer jordens magnetfelt.

Lofoten ligger innenfor den såkalte nordlysova-len, som gir svært gode sjanser for å se fenomenet, særlig på klare, mørke netter. De dramatiske landskapene med spisse fjell, hvite strender og små fiskevær forsterker opplevelsen.

Det beste tidspunktet for å se nordlys i Lofoten er mellom klokken 21 og 02 når himmelen er på sitt mørkeste og nordlyset ofte mest aktivt. Steder som Hauklandstranda, Uttakleiv og Gimsøya er populære fordi de ligger åpent mot nord og har lite lysforurensning.

EGERSUND

Førjul i trehusbyen

Egersund er en av Norges mest sjarmende sørlandsbyer, og i desember 2025 – for 21. gang – forvandles den koselige trehusbyen til et levende juleeventyr. Egersund er flere ganger kåret til «Norges beste juleby», og er viden kjent for sin varme, intime atmosfære og ekte julestemning.

Ideen til Julebyen Egersund kom i 2003 etter en liten notis i lokalavisen om en by i England som hadde stor suksess med sitt julemarked.

Hvorfor ikke gjøre noe lignende her, tenkte initiativtagerne, og dro på studietur til Frankfurt – sponset av flyselskapet Lufthansa, som hadde åpnet en ny rute dit fra Stavanger.

Studiegruppen kom tilbake med julestjerner i blikket, og med god sponsorhjelp ble prosjektet løftet opp til den førjulsfeiringen besøkende kan oppleve i dag.

Julebyen Egersund 2025 arrangeres over to helger, torsdag 4. til søndag 7. desember, og torsdag 11. til søndag 14. desember.

Arne Ole Østevold
Region Stavanger

Fredrik Ahlsen / Mavertix media

MAGNOR

Hjerte for kaker

Ingelsrud Konditori holder til rett ved Magnor Glassverk. Familiebedriften med konditor Andrea Ingelsrud i spissen tilbyr nytraktet kaffe og kvalitets-bakervarer laget med lokale råvarer – som egg fra Øverby gård og honning fra Klanderud gård. De var finalist i «Årets Bakeri 2021», og juryen fremhevet håndverk, lokale råvarer og lidenskap i faget som viktige styrker. Besøk gjerne også utsalget i Kongsvinger.

ØSTFOLD

Jul på Hvaler

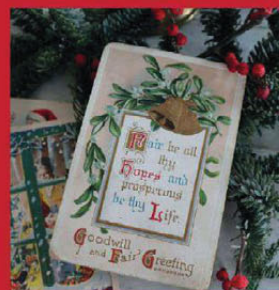
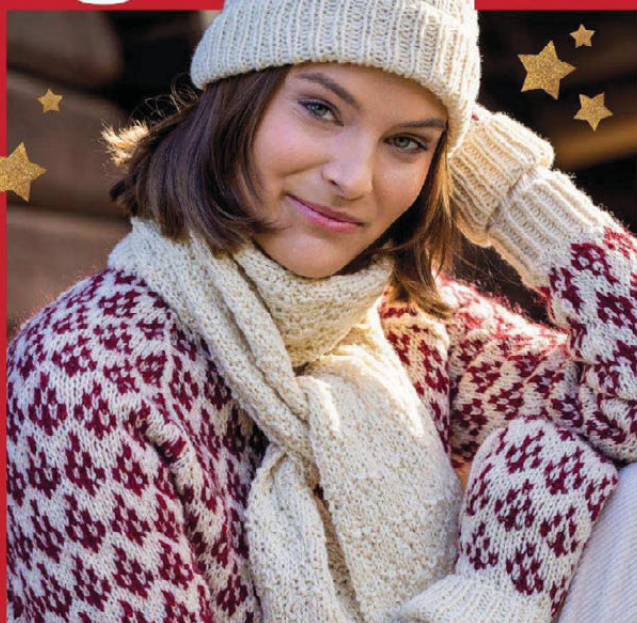
Det er kanskje ikke den største feiringen i landet, men den har likevel sjel – julefeiringen på Kystmuseet Hvaler. Her reklameres det med en god, gammeldags og nostalgisk juleopplevelse i historiske omgivelser. Arrangementet skjer i samarbeid med Hvaler Kulturvernforening, som pynter opp flere stuer og markedsboder på museumstunet. Stuenes pyntet etter lokale tradisjoner skaper en varm og autentisk julestemning.

Thomas Andersen

164 sider ekte julekos

ALT OM *julen* LAG DEN BESTE

Bestill på sms
**Send AOJ25
til 2205**

Kr. 129,- + 49,- i porto blir
trukket direkte via din telefon-
regning og utgjør alle
kostnadene ved bestilling.

juleblad fra **Ukeblad**

3 blader
til deg!

NESTE NUMMER I SALG 28. NOVEMBER

Mye å glede seg til!

Slik finner du riktige sittemøbler

ANETTE SOFI (30) LÅ 22 DØGN I KOMA

HISTORIER FRA VIRKELIGHETEN

- Sjefen forsuret hele livet mitt
- Han står støtt ved min side
- Jeg tok kroppens signaler på alvor
- Han ville tilbake til sekten
- Jeg velger å la gleden få størst plass

LEKKER HEKLEGENSER

Julens beste bakst!

Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

Vital Plus +

Sirkulasjonsstimulator

Oppgradert bestselger!

Medisinsk godkjent

30 000 solgte i Sverige og Norge

**SPAR
800,-**

BESTILL I DAG!

Telefon: 69 39 90 40 - www.postshop.no

Medisinsk godkjent apparat som brukes av tusenvis av nordmenn hver dag.

Milde elektriske impulser stimulerer blodsirkulasjonen i ben og føtter.

Resultatet er at føttene og leggmusklene utvider og trekker seg sammen - på samme måte som å gå en lang tur.

Meget enkel i bruk, i valgfri stilling.

Behandlingen gjøres sittende i 10 - 30 minutter etter behov, mens du leser eller ser på TV.

Helt uten smerte. Passer til alle aldre.

”

- hei, jeg kan ikke få fullrost Vitalplus. Etter å ha brukt den i et par uker - 30 min. hver dag - er leggkrampene mine borte!

- er en svoren bruker av Vitalplus - smertene i bena er borte og ny blodtrykksmåling kunne konstatere at blodtrykket i bena var perfekt!

- jeg kjøpte den for 8 måneder siden. og er veldig fornøyd - kalde føtter er historie - takket være Vitalplus sirkulasjonsstimulator!

Vitalplus 1003

~~2750,-~~
**NÅ KUN
1950,-**

ØK BLODSIRKULASJONEN I BEN OG FØTTER!

NYHET! Sirkulasjon og varme

- Varmefunksjon for kalde føtter
- Øker blodsirkulasjonen, og kan forhindre kalde, urolige og hovne ben
- Vil kunne bidra til å redusere stivhet i muskler og ledd, samt forebygge åreknuter - en effektiv helseinvestering
- Hvis du har pacemaker eller er gravid må lege konsulteres før bruk
- Fjernkontroll og norsk bruksanvisning • Drives på strøm • 30 dagers full returrett

GRATIS! • Verdi kr. 249,-

4 stk. pads inkludert i prisen ved svar innen 14 dager. Muskelstimulasjon og smertebehandling av bl.a. rygg, skuldre, nakke og armer. Helt uten bivirkninger. Kobles til Vitalplus 1003. Styres med fjernkontroll.

Klarna.

TWA-dbytes.org

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS